

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Bella Tchassovskaia

Eesti temaatika vene ajalehtedes 1930ndatel aastatel

Bakalaureusetöö

Juhendaja prof. Epp Lauk

Tartu 2001

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. VENE RAHVUSVÄHEMUS EESTI VABARIIGIS 1920. – 1930. AASTATEL	6
1.1 Etnogeograafiline iseloomustus	6
1.2 Sotsiaalne kuuluvus.....	7
1.3 Poliitiline eneseorganiseerimine	8
1.4 Religioon.....	10
1.5 Hariduselu	12
1.6 Kultuuriline tegevus	14
1.7 Juriidilised võimalused rahvuskultuuri arendamiseks	16
1.8 Ajakirjanduse areng	18
1.8.1 Venekeelsed ajalehed ja ajakirjad	18
1.8.2 Vesti Dnja.....	21
1.8.3 Russki Vestnik	23
1.8.4 Starõi Narvski Listok	25
1.9 Käsitletud sündmuste taust.....	26
2. KONTENTANALÜÜS.....	28
2.1 Metodoloogia	28
2.2 Kontentanalüüsi tulemused.....	29
2.2.1 Eesti-teemaliste artiklite esinemine vene ajalehtedes	29
2.2.2 Lugude tüübid	30
2.2.3 Artiklite teemad.....	32
2.2.4 Autorsus	36
2.2.5 Tegelased.....	38
2.2.6 Tegelaste rahvus.....	40
2.2.7 Allikad.....	40
3. DISKURSUSE ANALÜÜS	43
3.1 Metodoloogia	43
3.2 Diskursuse analüüsi tulemused	47

KOKKUVÕTE.....	62
SUMMARY	63
KASUTATUD KIRJANDUS	64
KASUTATUD ALLIKAD.....	67
LISA 1	68
LISA 2.....	72

Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida Eestiga seotud artiklite esinemist vene ajalehtedes 1930ndatel aastatel. Ühelt poolt on vaadeldud kõiki Eesti-ainelisi artikleid, teiselt poolt konkreetsete sündmuste kajastamist.

Uurimismaterjalideks on Eestis püsivamalt ilmunud vene ajalehed Vesti Dnja (1926 – 1940), Russki Vestnik (1931, 32, 1934 – 1940) ja Starõi Narvski Listok (1925 – 1940).

Eesti iseseisvumisel 1918. aastal pidi vene kogukond kohanema uue poliitilise olukorraga. Situatsioon oli väga sarnane sellega, millega puutusid venelased kokku seitsekümmend aastat hiljem, 1991. aastal, kui Eesti taasiseseisvus. Venelaste ette kerkisid mitmed samad probleemid, mis Eesti Vabariigi algaastatel: eesti keele mitteoskamine, väike osalus poliitilises elus ja oma kultuuri säilitamine.

Töö vaatleb vene kogukonna olukorda ja tema integreerumist eesti ühiskonda Eesti Vabariigi iseseisvumise algaastatel. Sellest lähtuvalt tekivad küsimused: kuidas suhtusid vene ajalehed Eesti sisepoliitikasse; millised sündmused ja valdkonnad seoses Eestiga leidsid kajastamist tollaegsetes vene ajalehtedes; kellena venelased end määratlesid ja milliseid probleeme vene ajalehed nägid.

Vene vähemuse suhetes Eesti riigi ja ühiskonnaga ning nendega kohanemise tulemuslikkuses eristab Ruutsoo (1996) kolme põhietappi. Esimene neist, mis hõlmab aastaid 1920. – 1922., oli suhtelise ebakindluse ja määratlematuse periood. Nii Eesti riigi kui ka Venemaa saatus tundus veel lahtine, põhiliselt oldi äraootaval positsioonil.

Teine periood, mida võiks nimetada adaptatsiooniperioodiks, hõlmab aega 1923. kuni 1930. aastate esimene pool, mil Eesti riik sai realsuseks. Vene vähemuse tegevuse sisuks oli püsivate struktuuride loomine sotsiaalse ja kultuurilise elu edendamiseks ning kogu vene vähemuse integreerimiseks.

Kolmas periood – 1930. aastate teine pool – on Eesti poliitilise ja kultuurilise elu suhtes juba sümbiootilise iseloomuga. Venelased võtsid üle ja kohaldasid lokaalseid kultuurilise mobiliseerumise vorme – eeskujudele toetudes organiseeriti ka oma laulupidusid, kultuurinädalaid ja muid üritusi. Rahvusriigi oludes oli sirgunud uus põlvkond venelasi, kes oskasid hästi eesti keelt. Täheledata võis ka assimilatsiooniliseid algeid.

Töö keskendub kahele viimasele perioodile. Selleks on ühelt poolt oluline anda taustana pilt vene vähemuse olukorrast Eestis, teisalt uurida konkreetseid ajalehti.

Uurimistöö koosneb kolmest peatükist.

Esimene peatükk vaatab vene rühma staatust iseseisvas Eestis 1920. – 1930. aastatel: etnogeograafiline iseloomustus, sotsiaalne kuuluvus, poliitiline eneseorganiseerimine, religioon, hariduselu, kultuuriline tegevus ja juriidilised võimalused rahvuskultuuri arendamiseks.

Uurimistöö teine peatükk keskendub Eesti-teemaliste artiklite esinemisele vene ajalehtedes ja püüab vastata järgmistele küsimustele: 1) mil määral pöörati vene ajalehtedes tähelepanu Eesti probleemidele (artiklite arv uuritavates lehtedes); 2) missugune oli artiklite temaatika; 3) missugused olid lugude žanrid; 4) kes olid esindatud ajalehtedes (tegelased ja nende rahvus); 5) kes olid autorid ja millised olid informatsiooni allikad.

Kolmas peatükk käsitleb vene ajalehtede suhtumist konkreetsetesse sündmustesse (linnavolikogude valimised 1930. ja 1934. a. ning rahvahääletused põhiseaduse muutmiseks 1932., 1934., 1936. a.) ja keskendub järgmistele küsimustele: 1) kuidas kujutasid mõjukamad venekeelsed ajalehed Eesti sisepoliitikat ja kultuuri, 2) kuidas tõlgendati sündmusi ja probleeme venelaste jaoks; 3) millist suhtumist väljendasid need ajalehed.

Vene rahvusvähemus Eesti Vabariigis 1920. – 1930. aastatel

1.1 Etnogeograafiline iseloomustus

1934. aastal elas Eesti Vabariigis 1 126 413 inimest. Rahvastiku põhiosa moodustasid eestlased (88,2%). Etnilised vähemused moodustasid 11,8% Eesti rahvastikust; nende hulgas oli 50 rahvuse liikmeid. Kõige enam oli venelasi (8,7%) (Kurs 1998: 58).

Vene vähemus Eestis moodustus suhteliselt pika aja jooksul, mitmete immigratsioonilainetena ja oli seetõttu vägagi heterogeenne. Esimesed venelaste kolooniad rajasid Eesti territooriumile vanausulised, kes põgenesid Peipsi läänekaldale 17. sajandil (Ruutsoo 1996: 185).

1922. aastal elas Eestis 91000 venelast. Neist 18100 ei olnud Eesti Vabariigi kodanikud, vaid enamasti pärast 1917. aastat siia asunud. Tartu rahulepingu alusel liideti Eestiga Narva- ja Petseri-tagused alad, mis ei olnud kuulunud Eesti- ega Liivimaa kubermangu ja olid enamasti vene asustusega. Seega tõi Eesti iseseisvumine Tartu rahuga saavutatud piirides kaasa olulise muutuse venelaste etnogeograafilises pildis ja nende osatähtsuse järsu kasvu Eesti etnodemograafilises struktuuris (Ruutsoo 1996: 185).

1. märtsil 1934. a. toimunud II rahvaloenduse tulemused näitasid, et venelased moodustasid rahva üldarvust 8,5% (92656). Kahe rahvaloenduse (1922, 1934) andmed näitasid, et venelaste arv oli jäänud suhteliselt endiseks, vaatamata kõrgele loomulikule juurdekasvule (1933 – 5,7%), võrreldes teiste rahvustega. Põhjuseks osutus asjaolu, et sel aastakümnel toimus võrdlemisi suur peamiselt meessoost vene emigrantide väljaränd Eestist, kes vaatamata pikaajalisele Eestis viibimisele ei soetanud enesele siin püsivat kodu (Sõrmus 1933: 59).

1934. a. administratiivühikute järgi elas venelasi linnades 24,3%, alevites 4,5% ja maal 71,2%. 1922. a. elas venelasi linnades 23,3%, alevis 5,7% ja maal 71,0%. Nagu nähtub, oli linnades elavate venelaste arv tõusnud samavõrra, kui alevis elavate venelaste arv

langenud. See oli toimunud arvatavasti alevite linnadeks saamise tagajärjel. Venelaste linnastumise tase 1934. aastal võrreldes 1922. aastaga oli suhtestatuna venelaste üldarvuga jäänud endiseks, kuna eestlaste linnastumine oli samal ajal tõusnud 5,7% (Kadaja 1933: 36).

Venelased elasid tihedalt riigi idapiiril Narva jõe tagusel maa-alal (81,3%), Petserimaal (61,1%) ühes Petseri linnaga (40,9%) ja Peipsi rannikul, kus nad olid Kallaste (88,0%) ja Mustvee (62,8%) alevis ning Kasepää vallas (70,8%) domineerivaks rahvuseks. Peale selle elas venelasi Narvas (29,7%), Narva-Jõesuus (22,3%) ja Võõpsus (25,4%) ning Viru- (11,8%) ja Tartumaal (8,2%) (Kadaja 1933: 36).

1.2 Sotsiaalne kuuluvus

Võrreldes sakslaste, juutide ja rootslastega sattusid venelased vähem soodsasse olukorda. Esiteks, venelased olid killustatud gruppideks nagu Peipsi-taguse talurahvas, linna töölised, endised riigiametnikud ning emigrandid Venemaalt, kes olid põhiliselt intelligentsi esindajad. Teiseks, venelastel ei olnud selle maaga niisugust tugevat sidet nagu näiteks sakslastel, kes siin mitme sajandi jooksul olid kohanenud ja loonud majanduslikke ja kultuurilisi seltse. Kolmandaks, venelased kaotasid korraga ühenduse oma ajaloolise kodumaaga. Pärast Tartu rahulepingu allakirjutamist ei osalenud uus bolševistlik riik siinelavate kaasmaalaste probleemi lahendamisel, ei toetanud neid materiaalselt, ei saatnud siia õpetajaid ega kultuuritegelasi. Samal ajal kui sakslaste, rootslaste ja soomlaste kultuuridevahelised sidemed oma kodumaaga jätkusid (Ruutsoo 1996: 203).

Ühtne polnud ka Eesti venelaste juriidiline staatus. Enne revolutsiooni Eestis elanud venelased olid Eesti kodanikud, pagulased aga esialgu nn Nanseni passiga apatriiidid. Tasapisi sai nendest suurem osa Eesti kodakondsuse ning 1930. aastateks kahanes kodakondsuseta isikute hulk oluliselt (1934. a. u 8000). Teiste riikide, kaasa arvatud NSV Liidu kodanikest venelasi oli väga vähe (Issakov 1999: 529).

Aastatel 1920. – 1930. ei leidnud mittekodanikud tihti tööd. Neil ei olnud ka valimistel hääleõigust, 1920. aastail ei saanud nad elada suuremates linnades, näiteks Tallinnas ja Narvas. Kes olid rikkamad ja juba üle piiri saanud, sõitsid edasi kas Berliini või Pariisi (Leivak 1993, Õhtuleht: 05.03).

Venelased kuulusid enamikus Eesti ühiskonna vaesemasse kihti. Petserimaa, Narvataguse ja Peipsi ranniku talupoegade puhul põhjustas seda maakitsikus, linnavenelaste, kaasa arvatud haritlaste ligipääs mitmesse eluvaldkonda (sh riigiteenistusse) oli komplitseeritud ja erialast tööd leiti suurte raskustega. Paljud emigrantidest haritlased pidid elatist teenima lihttööga põlevkivikaevanduses või metsatööl. Iseloomulik on tõik, et 1937. a. oli 3688 ettevõtja seas vaid 61 venelast ning neile kuulus üksnes 1% tööstuskapitalist (Issakov 1999: 530).

Vähemusrahvuste osatähtsus oli kõige suurem kaubanduses – 17,8%, ühiskondlikus tegevuses – 2,8%, väljaspool toodud tööharusid seisjate hulgas – 12,8% ja tööstuses – 11,9% neil aladel aktiivselt (iseseisvat sissetulekut saavate) tegelejate üldarvust (Kadaja 1933: 37).

Kui majanduslikust küljest tabasid muutused kõige karmimalt sakslasi, siis poliitiliselt ja sotsiokultuuriliselt osutus kõige suuremaks kaotajaks venelaste ülemkiht. Nende privilegeeritud positsioon oli olnud seotud eelkõige Vene riiklusega (Ruutsoo 1996: 183).

1.3 Poliitiline eneseorganiseerimine

Venelaste ühiskondlik-poliitilise elu Eestis võib jagada kahte suurde etappi. Esimeseks ajajärguks oleksid aastad 1710 – 1918, s.o. aeg, mil Eesti kuulus Vene impeeriumi koosseisu, ning teiseks Eesti Vabariigi periood (1918 – 1940) (Graf 2000: 262).

Üldjoontes olid venelased tervikuna poliitiliselt mõnevõrra passiivsemad kui teised rahvad, seda eelkõige Petseri piirkonnas. Aktiivsusega paistis silma väike monarhistide rühm. Üsna

mõjukad olid esseerid (üle aasta elas siin nende juht V. Tšernov), kellele Eestist kujunes kahekümnendate aastate esimesel poolel üks peamisi tugipunkte. Kuid üldiselt asusid venelased tsentristlikel või vasaksümpaatiaga rühmade positsioonidel (Ruutsoo 1996: 192).

7. juulil 1920 hakkasid esseerid Tallinnas välja andma nädalalehte Narodnoje Delo, millest pidi saama Venemaa Loodepiirkonna esseeride grupi komitee poliitiline häälekandja. Tollesse gruppi plaanitati ühendada Peterburi, Pihkva, Luuga, Gatšina, Tšerepovetsi jt paikade esseeride organisatsioonid. Leht teatas, et olles Vene sotsialistide-revolutsionääride partei koostisosa, võideldakse kodumaa vabastamise ning Asutava Kogu kokkukutsumise eest. 25. detsembril 1920 hakkasid esseerid Tallinnas välja andma ajakirja Revolutsionnaja Rossija, mida ilmus aga vaid üksainus number (Graf 2000: 265).

Kolmekümnendail aastail tugevnes märgatavalt kommunistlike ideede mõju. Selles etendas piirialade venelaste keerulise majandusolukorra kõrval määravat osa Venemaalt tulev propaganda, mille tõttu üle piiri põgenemised muutusid ulatuslikuks. Venemaale põgenenud enamasti hukkusid stalinlikes surmalaagrites (Ruutsoo 1996: 192).

Eesti Vabariigi ajal ei suutnud venelased mingeid uusi poliitilisi parteisid välja arendada. Niisugused ühendused nagu Vene Talurahvapartei ja Sotsialistide Partei vene sektsioon olid nõrgukesed. Kõige mõjusamaks poliitiliseks vene organisatsiooniks sai 23. augustil 1920 asutatud Vene Rahvuslik Liit (Ruutsoo 1996: 192).

Põhikirja järgi tegeles Liit vene vähemusrahvuse rahvuskultuuriliste, poliitiliste ja majanduslike huvide selgitamise, teostamise ning kaitsmisega Eestis. Liit oli parempoolne, temas etendasid juhtrolli kaupmehed, haritlased ja vaimulikud. Liit esitas kolmes valimisringkonnas oma kandidaadid 1920. aasta novembrivalimistel, kuid viis Riigikokku vaid ühe mehe – Aleksei Sorokini (Graf 2000: 266).

Suurim oli Vene Rahvusliku Liidu edu poliitiliselt arenemata ja diferentseerumata aladel nagu Petserimaa, kus venelased enamasti hääletasid nende poolt, mujal aga ilmselt toetati ka teisi poliitilisi rühmitusi. Oma suuremast valijate arvust hoolimata polnud venelased

Riigikogus suurema esindusega kui sakslased või saksa – rootsi valimisblokk. Vähemusrahvuste ühiste huvide pinnal loodi ajutisi valimisblokke sakslastega ja isegi kolmikliite rootslastega, kuid ulatuslikum koostöö puudus. Parlamendis saavutasid venelased siiski märgatava poliitilise esinduse ja said mitmel viisil võimaluse kaasa rääkida Eesti riigi poliitika kujundamisel. Lähemat koostööd tehti eesti sotsialistidega (Ruutsoo 1996: 193).

Venelaste esindajate arv Eesti parlamendis polnud suur: Asutavas Kogus oli venelastel 1 saadik; järgnevas kolmes parlamendis 1921 ja 1929 vahel oli venelasi 1, 4, 3. Neljandas Riigikogus (1929 – 1932) said nad 2 kohta. Juhtivad vene saadikud olid A. Sorokin, P. Baranin ja Tartu majandusteadlane professor M. Kurtšinski (Georg von Rauch 1995: 70).

Lisaks parlamentaarsele esindusele oli venelastele nagu teistelegi vähemustele haridusministeeriumi juures rahvusekretariaadis ette nähtud oma rahvusekretär, kes jälgis vene vähemuse huvide arvestamist (Ruutsoo 1996: 193).

1.4 Religioon

Eesti venelaste enamik tunnistas õigeusk. Koos õigeusklike eestlastega kuulusid nad Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikusse (EAÕK), mis allus Konstantinoopolile. Venelased said selle raames teatud iseseisvuse. 1924. a. loodi üksnes vene kogudusi ühendav Narva piiskopkond, mille eesotsas seisis peapiiskop Jevsevi. Eestis oli kaks õigeusu kloostrit – Petseri mungaklooster ja Pühtitsa (Kuremäe) nunnaklooster. Kloostrid etendasid venelaste elus 1920. - 1930. aastatel tähelepanuväärset osa (Issakov 1999: 529).

Apostliku õigeusu tunnustajad olid mitmed Eesti Vabariigi juhtivad poliitikud, sealhulgas riigipea Konstantin Päts, Nikolai Maim, Ants Piip ja Jaan Poska. Paljudes tekitas veneusulikus võõrastust, kuid avaramalt asjale lähenedes oli see fakt Eesti riigi tugevnemise seisukohalt oluline, sest ta aitas kujundada venelaste teadvuses toetuspinda Eesti orientatsioonilise identiteedi tekkimisele (Ruutsoo 1996: 196).

Vene põliselanikud Peipsi ääres kuulusid suurelt jaolt vanausuliste hulka. Neil oli 1940. aastal 12 kogudust, mis olid ühinenud Eesti Vanausuliste Liiduks (Sojuz staroobrjadtsev Estonii). Vanausuliste arv pole teada, enne sõda oli neid umbes 8000 inimest (Issakov 1999: 529).

Eesti Vabariigil oli vanausulistega probleeme eelkõige laste koolikohustuse täitmisel, aga ka seoses üldise kirikukalendri kehtestamisega. 1934. a. kirikuseadusega nõuti kõikidelt kristlikelt kirikutelt usupühade tähistamist uue kalendri järgi, mis oli vastuolus vanausuliste veenetega (Ruutsoo 1996: 197).

1933. aastal alustas Petseris tegevust EAÕKi vaimulik seminar, mis andis keskerihariduse. Selles sai vaimuliku hariduse kokku enam kui kolmkümmend vene noort. Seminari õpetajate palga maksis Eesti riik. Tartu Ülikooli teoloogia teaduskonnas oli ka õigeusu professor, kus õpetasid Karp Tiisik ja Vassili Martinson. Siin valmistati ette vaimulikke eelkõige eesti kogudustele. Vene pagulaste rahvusvaheliste suhete ja pagulasidentiteedi kujundamisel etendas olulist osa 1925. aastal Pariisis loodud Vene Kristlik Üliõpilasliikumine, mis alates 1928. aastast asutas oma osakonnad ka Eesti suuremates linnades (Ruutsoo 1996: 197).

Eestis ilmusid ka usualased väljaanded. Need väljaanded moodustasid suurima ajakirjade rühma ning neid ilmus aastatel 1919 – 1940 12 nimetust.

Usuajakirjade puhul tuli esile nende stabiilsem ilmumine kui kirjandusajakirjade puhul. See ei pruugi anda tunnistust, et usualased materjalid pakkusid Eestis elanud venelastele rohkem huvi kui kirjandus. Kirik oli püsiv ja rikas institutsioon, mis suutis tagada oma väljaannete järjepidava üllitamise. 1930. aastatel ilmus rohkem usualaseid ajakirju kui 1920ndatel. Sellele kümnendile oli iseloomulik venekeelsete ajalehtede hulga vähenemine ja ajakirjade hulga kasv (Taal 1999).

1.5 Hariduselu

Koos Eesti Vabariigi tekkimisega murti sisuliselt esimest korda venekeelse hariduse monopol ja loodi eestlastele emakeelse hariduse saamise võimalused.

Eesti Vabariigi algpäevil oli venelastest elanikkond hariduslikus mõttes suhteliselt teravalt polariseerunud: ühelt poolt kohati aristokraatliku taustaga kõrgharitlaskond ja teisalt oli Eestiga liidetud Petserimaa mõnedes valdades ligi pool elanikkonnast kirjaoskamatu (Ruutsoo 1996).

Eesti riigi kujundatud haridussüsteem oli demokraatlik. See võimaldas riiklikul korraldusel venelastele emakeelse alghariduse ja osaliselt riigi toetusel ka gümnaasiumiharidust. (...) Vähemusrahvustele kindlustati emakeelne õpetus (1920, RT: §12). Kõrgkoolid tegutsesid ainult eesti keeles. Kuid venelastel, nagu muudelgi rahvustel oli õigus emakeelse haridusvõrgu väljaarendamisele.

Venelaste algkooliharidus ja keskharidus arenesid Eesti Vabariigis kuni 1940. aastani põhijoontes venekeelsena. 1930. aastal õppis Eesti 104s vene õppekeelega algkoolis (neist 97 riiklikud) 9053 last. Keskhariduse omandas 955 vene noort 7 tasulises vene gümnaasiumis (neist 4 riiklikud) (Issakov 1999: 531). 1930. aastate lõpuks jäi gümnaasiume alles kolm: Tallinnas, Tartus ja Narvas (VD 1937, 11.09.).

Vilets oli seis venekeelse kutseharidusega, seda liiki õppeasutused puudusid kuni 1930. aastate teise pooleni. Ainus vene õppekeelega kõrgem õppeasutus oli 1922. a. ellukutsutud Russkije võsšije politehnišeskije kursõ (Vene Kõrgemad Tehnikakursused), mis nimetati 1935. a. ümber eraülikooliks. Seal oli kaks eriala, mehaanika-ja ehitusinseneriosakond. Vene hariduse korraldamisel oli oluline koht nende seltsidel ja keskorganisatsioonidel (Issakov 1999: 531). Eesti keele kursuste korraldamisega tegeles Narva Vene Rahvuskool (RV 1931, N81).

Venelaste esindatus haridust omandavate noorte hulgas oli märgatavalt madalam kui eestlaste oma. Selle juured olid suuresti rahvusrühma enda sotsiokultuurilises taustas, mis oli kehvem kui eestlastel, kõnelemata juutidest ja sakslastest, kes kesk- ja kõrgharidust omandavate eestlastega võrreldes olid 3-5 korda üleesindatud (Ruutsoo 1996: 194).

1937. a. Rahvuskongressil märgiti ära, et mitte-eestlased ei tunne huvi riigikeele vastu ja Eesti Vabariigi eksisteerimise aja jooksul ei suutnud selgeks õppida eesti keelt (RV 1937, 15.05).

Vesti Dnja kirjutas, et samal põhjusel oli venelaste arv ülikoolides väike. VD andmetel astus 1937. a. Tartu Ülikooli õigusteaduskonda õppima 2 inimest ja usuteaduskonda 1 (VD 1937, 10.09). Kõige väiksem kõrghariduse omandamise võimalus oli Petseri ja Narva-taguse piirkonna venelastel (VD 1937, 18.09).

Vene rahvus oli rohkem huvitatud oma vene gümnaasiumi säilitamisest, mitte eesti keele õppimisest. Kui 1931. aastal tekkis Narva vene gümnaasiumi liitumise küsimus eesti gümnaasiumiga, nimetas Russki Vestnik seda “uueks löögiks vene rahvusvähemusele” (RV 1931, N26). Starõi Narvski Listok nägi probleemi selles, et vene õpilased käivad eesti gümnaasiumides. Lehe arvamusel võis see ähvardada vene gümnaasiumi sulgemisega.

Kolmekümnendail aastail muutus Eesti poliitika vähemuste suhtes agressiivsemaks. Ametliku propaganda stiil teiseses ja seadusandja rahvuskeskus tugevnes. Eesti keele ja eestlaste positsiooni kultuuri- ja majanduselus hakati avalikult tugevdama. Uues, 1938. aasta põhiseaduses ei ole vähemustele selgesõnaliselt antud tagatise omakeelseks hariduseks, kuigi seda endiselt lubati. Avalikes teatistes nõuti nüüd ainult eesti keele kasutamist. Aktsiaseltside juhatustes tuli tagada eestlaste enamus. Piirimaadel eelistati ametisse seada vaid eesti keele oskajaid (Ruutsoo 1996: 200).

1.6 Kultuuriline tegevus

Kui venelaste osavõttu Eesti poliitilisest elust ei saa pidada elavaks, siis huvi kultuuri vastu oli suurem. Kultuuriga tegelemine omandas Eesti venelastele erilise tähenduse ja mõtte. Nad seisid silmitsi rahvuse säilitamise probleemiga, mille lahendust nägi enamik oma kultuuri ja emakeele alalhoidmises ja arendamises (Issakov 1999: 530).

Nii kandiski venelaste taotlusi 1920. – 1930. aastate Eestis põhiliselt kultuuriline tegevus. Pealegi olid Eesti venelased 1930. aastateks end lõplikult määratlenud ühe etnokultuurilise rühmana, mis erines nii NSV Liidu venelastest kui ka teistes maades elavatest vene emigrantidest. Nad olid teadvustanud vajaduse luua Eestis oma subkultuur (Issakov 1999: 530).

Keskne koht venelaste kultuurielu organiseerumisel oli Vene Haridus- ja Heategevusseltside Liidul, mis asutati 23. veebruaril 1923. aastal. 1938. a. ühendas see 94 heategevuslikku- ja kultuuriseltsi ning spordiühingut. Liitu kuuluvatest seltsidest olid silmapaistvaimad kohaliku elu edendamisel Vitjas Tallinnas, Svjatogor Narvas, Petseri Vene Haridusselts jt. Veel tegutsesid Vene Juriidiline Ühing, Vene Kunstiinimeste Liit Eestis, Vene Kool Eestis jt (Ruutsoo 1996: 189).

Positiivselt suhtusid ajalehed kultuuriüritusesse, mida korraldasid kohalikud Haridusseltsid vene külades. Ajalehed rõhutasid maanoorte huvitatust kultuurielust: “Tänu kohalike noorte hoolsusele korraldas Irboska Haridusseltsi muusikaring vene orkestri kontserdi” (RV 1932, 22. 01); “Irboska Haridusseltsi draamaring korraldas etenduse... Oli palju vaatajaid, eriti maanoored.” (RV 1932, 01.01).

Liidu asutava kongressi otsus 1923. aastast nägi ette hakata korraldama vene hariduspäevi, et kogu vene elanikkond tuletaks meelde oma rahvuslikku ühtsust, oma teadlasi, mõtlejaid, kirjanikke, kunstnikke, muusikuid ja muid vene kultuuritegelasi. Selle päevaga liitus ka raha kogumine fondi, mis sai vene kultuurikapitali nime.

1923. aastal korraldas Petseri Haridusselts esimest korda “Vene Hariduspäeva”. See üritus kajastus ajalehtedes nii tugevasti, et Eestis elavate venelaste eeskujul hakkasid kultuuripäevi korraldama nende rahvuskaaslased teisteski riikides ja hiljem kujunes sellest välisvenelaste tähtis kultuuritraditsioon (SNL 1934, 28.04.).

Alates 1924. aastast hakati korrapäraselt läbi viima iga-aastasi vene hariduspäevi, millest kujunes vene vähemusele aasta tähtsaim kultuurisündmus. Päev oli tavaliselt pühendatud mõnele silmapaistvale vene kultuuriisikule. Eesti eeskujul hakati niisuguseid päevi korraldama ka teistes vene vähemusega maades. Sündmusega kaasnes väljaande “Den Prosveštšeniija” ilmutamine (Ruutsoo 1996: 190).

VD kirjutas: “Meil, Lääne - Euroopas, kujunes uus komme üks kord aastas meeles pidada vene kultuuri. /.../ Süvenedes teadvusega vene kultuuri tähendusesse, me päästame rahva hinge, tema kandjat.” (VD 1937, 01.11).

RV märkis, et vaatamata raskele materiaalsele olukorrale on vene rahvusel suur vaimukultuur.

Eriti toetasid ajalehed Vene Kultuuripäevade korraldamist Petserimaal. Vesti Dnja kirjutas: “Petseri piirkonna vene külad näitasid, et kümne aasta jooksul on tehtud palju tööd ja nende maa on tugevasti kultuuriliselt edenenud.” (VD 1933, 21.06).

Alates 1933. aastast hakkasid venelased korraldama laulupidusid. Laulupäevad kujutasid endast (nagu eestlastegi puhul) tervet kultuurilise tegevuse kompleksi – kohalike kooride loomise, repertuaari kujundamise ja ühistegevuse arendamise süsteemi. Esimene vene laulupäev toimus 1933. aastal Narvas. Korraldajaks oli Narva Selts “Svjatogor”, tolle aja vene kultuuri peamine keskus linnas. Seltsi esimees oli S. Klenski (Issakov 1999: 530).

Esimene üleriigiline vene laulupäev leidis aset 1937. aasta 26. – 27. juunini Narvas ja teine 1939. aasta 1. – 2. juulini Petseris. Kui esimesel laulupäeval oli osavõtjaid 2500, siis teisel juba 3500, kokku 60 koori ja 25 orkestrit. Külalised Soomest, Taga – Karpaatiast, Lätist,

Leedust ja mujalt avardasid venelaste suhteid. Peole saabus üle 250 Narva-taguse koori (Ruutsoo 1996: 190).

Üleriigilised laulupeod said olulisteks venelasi koondavateks sündmusteks. Starõi Narvski Listok kirjutas, et peo suureks tähtsuseks oli linna ja maa vaimu- ja rahvussidemete kinnitamine.

SNL andis laulupäevadel välja numbreid, mis olid pühendatud nendele üritustele. Lehenumbriks oli paigutatud kultuuritegelaste ja kooride fotod ning terve rida artikleid ja soovitusi peo puhul. Lisaks sellele ilmus “Esimese Vene Laulupeo kogu”, mis koosnes 96 leheküljest ja sisaldas kooride fotosid lühikeste lugudega.

Selle ürituse tulemusena hakkasid kujunema kohalikud vene koorid. Peale selle elustas vene vähemus oma eneseusu.

1931. a. korraldasid venelased Tallinnas suure Vene näituse. Vesti Dnja kirjutas, et näituse eesmärgiks oli tutvustada Eesti rahvale kohalike vene organisatsioonide tööd ja elu, nende uusi kultuurilisi saavutusi (VD 1937, 10.05). Vene näitus oli keskpunkt, mille ümber koondus erinevad vene rahva kihid.

Vene vähemuse kultuurilise organiseerumise küpsust oli kolmekümnendate aastate lõpul kroonimas kultuurautonoomia saavutamine. Venelased olid ainus vähemus, kellel see õigus jäigi ellu viimata.

1.7 Juriidilised võimalused rahvuskultuuri arendamiseks

Kultuurautonoomia on rahvuskultuuri arengu kava paljurahvuselises ühiskonnas (Jaroštšuk, 1997: 74). Ühelt poolt on kultuurautonoomia põhimõtete rakendamise eelduseks vähemusrahvuse ülddemokraatlik õigus vabalt oma rahvuslikku kuuluvust määratleda ja teisalt õigus saada kultuuripoliitika oma kompetentsi (Müüripeal & Neljas 1999: 270).

Eesti Vabariik seisis rahvusküsimusega silmitsi oma olemasolu esimestest päevadest alates. Situatsioon oli uus ka eestlastele endile - allasurutud rahvusest saadi korraga oma maa peremeheks, kes pidi otsustama ka teiste rahvuste käekäigu üle. Teistpidiselt oli muutunud positsioon eriti sakslastel ja venelastel, kes olid Eestimaal tsaarivõimu ajal nii poliitiliselt kui ka keeleliselt privilegeeritud.

Eesti Vabariigis kehtestati rahvuste võrdõiguslikkuse printsiip. Juba “Manifest Eestimaa rahvastele” 21. veebruarist 1918 kuulutas: “Wabariigi piirides elawatele rahwustele vähemustele wenelastele, sakslastele, rootslastele, juutidele ja teistele kindlustatakse nende rahwuskultuurilised autonomia õigused.” Ka 1920. aasta põhiseadus olid Eesti valitsuse julge katse rõhutada oma radikaalsust rahvusküsimuses ja väljendas Eesti soovi minna teistest riikidest kaugemalegi. Kulturomavalitsuse eksperiment, esialgu raamseaduse kujul, ärataski välismaal laialdast ja soosivat tähelepanu, andes Eesti noorele riigile ühtlasi olulist moraalist tuge (Müüripeal & Neljas 1999: 270).

Eesti põhiseaduses käsitles vähemusrahvusi kuus paragrahvi: § 6 deklareeris üldist võrdõiguslikkust rahvusest olenemata, § 12 garanteeris emakeelse õpetuse, § 20 rahvuse vaba valiku ja § 22, 23 vähemusrahvuse keele kasutamise ametialases suhtlemises; § 21 fikseeris kulturomavalitsuse võimaluse (Georg von Rauch 1995).

15. veebruaril 1925 jõuti ajaloolise sammuni ja võeti vastu vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seadus. Vähemusrahvustena käsitati selles saksa, vene ja rootsi rahvusühenda ning teisi, mille liikmete arv ületas 3000 inimest (§ 8). Seadus sätestas kulturomavalitsuste loomise, andes rahvusühendadele ülesande asutada emakeelseid koole ja edendada oma kultuurielu tervikuna (§ 2). Ado Anderkopp kirjutas ajalehes Vaba Maa (07. 02. 1925): “Maja on ehitatud, näidaku vähemusrahvused ise edasi, et nad seal rahulikult ja otstarbekohaselt elada oskavad. Neile on antud laialdane omavalitsus oma haridusühendade ja teiste kultuuriühendade korraldamisele. See on õigus iseennast valitseda, oma murede eest hoolitseda ja ka ise vastust kanda.” (Müüripeal & Neljas 1999: 270).

Vähemusrahvuste kultuuriomavalitsuse seaduse vastuvõtmine 1925. aastal oli sündmus ka rahvusvahelises ulatuses: see jäi ainsaks sellelaadiliseks terviklikuks minoriteetide õigusi tagavaks dokumendiks. 1925. aasta sügisel toimusid Saksa Rahvusvähemuse Kultuurinõukogu ja 1926. aasta kevadel Juudi Rahvusvähemuse Kultuurinõukogu valimised. Vene ja rootsi vähemused oma kultuuriomavalitsuste loomiseni ei jõudnudki. Rootslaste ja venelaste puhul oli küllalt oluline tõik, et üsna kompaktne asustus võimaldas ka ilma kultuuriomavalitsuseta lihtsalt omavalitsuste kaudu lahendada suuremat osa rahvuskultuurilisi probleeme (Ruutsoo 1993).

Kultuuriomavalitsuse aparaat oleks nõudnud täiendavaid kulutusi, milleks vene vähemus ei olnud valmis. Pealegi ei olnud peaaegu pooled linnades elavad venelased kahekümnendail aastail üldse Eesti Vabariigi kodanikud (1922. aastal oli taolisi inimesi venelaste seas kokku 18200). See, kuni Petseri külamehed, Peipsi-äärsed vanausulised ja linnakaupmehed, kõnelemata valgeemigrantidest, hakkasid üldse tunnustama Eesti Vabariiki ja suutsid ka omavahel asuda koostööle, võttis kauem aega. Pealegi ei olnud vene ja näiteks saksa rahvusvähemus oma ajaloolise organiseerimiskogemuse poolest võrreldavad (Ruutsoo 1993: 12).

Ruutsoo (1993) arvates saavutas vene rahvusvähemuse konsolideerumine kolmekümnendate aastate lõpul sellise taseme, et nendegi kultuuriautonoomia oleks võinud sündida, kui vahele poleks tulnud mitmeid konstitutsiooni ja muude seaduste muutmisega tekkinud formaalseid takistusi. Kultuuriautonoomia puudumine halvendas aga oluliselt vene rahva võimalusi kasutada riiklikke toetusi oma kultuuri edendamiseks.

1.8 Ajakirjanduse areng

1.8.1 Venekeelsed ajakirjad ja ajalehed

Eesti ühiskonna demokratiseerumine 1920. aastatel, kultuuriline ja majanduslik aktiivsus loiid Eesti Vabariigis soodsa pinna ajakirjanduse edenemiseks (Lauk 1991: 36). Koos eesti ajakirjandusega arenes Eestis ka venekeelne ajakirjandus.

Eesti Vabariigi kehtestamisest 1918. aastal selle kukutamiseni 1940. aastal ilmus Eesti bibliograafia “Eestis ilmunud saksa-, vene- ja muukeelne perioodika 1658 – 1940” (Tallinn 1993) andmetel 67 venekeelset ajalehte (Taal 1999).

Venekeelsete väljaannete arv hakkas Eestis suurenema alates 19. sajandi teisest poolest. Eriti kasvas Tartu Ülikooli venekeelsete väljaannete arv seoses vene keele osatähtsuse suurendamisega 19. saj lõpul ja 20. saj. algul (Annus 1993).

Eesti Vabariigi ajal 1918 – 1940 oli venekeelsete ajalehtede seas palju lühiealisi ajalehti, mida ei ilmunud üle kolme numbrini. Samaaegselt ilmus teaduslikke ajakirju loodusteaduse, meditsiini ja ajaloo alal (Annus 1993).

1920 - 1930. aastatel ilmus kõige enam ajalehti Tallinnas 62, järgnesid Narva 26, Petseri 8, Tartu 4, Põltsamaa 1 ja Haapsalu 1 ajalehega.

1920ndatel aastatel ilmunud venekeelsed ajalehed võib jagada kolme rühma: Venemaa-kesksed pagulasajalehed, Eesti-kesksed ja kohalikud ajalehed. Igale rühmale on iseloomulik erinevat geograafilist piirkonda käsitlevate materjalide ülekaal (Taal 1999).

Näiteks, 1920. aastail ilmus “Vetšernjaja Potšta”, mis oli eelkõige adresseeritud Eestis elavatele kodakondsuseta venelastele. Ilmusid ka sotsiaaldemokraatide leht “Svobodnaja Rossija” ja “Narodnoje delo”. Neid lehti trükiti piirialadel ning levitati illegaalselt Venemaal (Murmanskist Kesk-Aasiani). Eesti valitsus suhtus selliste lehtede ilmumisse väga liberaalselt (Leivak 1993).

1927. aastast hakkas Vene Haridus- ja Heategevusseltside Liidu juhatus välja andma ajakirja “Vene Haridus- ja Heategevusseltside Liidu Teataja”. See ajakiri ja igal aastal liidu poolt välja antud “Vene Kalender Eestis” olid peaaegu ainsad venekeelsed teatmeväljaanded Eestis. Neis avaldati seadusi, valitsuse korraldusi, statistikaandmeid Eesti Vabariigi ja Vene elust, informatsiooni nii vene kui ka eesti kultuuri-, haridus-, kooperatsiooni- ja majandusseltside tegevusest (Sergejev 1990).

Mõnevõrra hiljem hakkas ilmuma maaelanikele mõeldud ajakiri “Põllumajandus”. Kahjuks levis see ajakiri, mis sisaldas kvalifitseeritud nõuandeid põllunduse, loomakasvatuse, aianduse ja kooperasiiooni alal, halvasti. Vene külas ei saadud veel tollal aru, et trükisõnata on raske elada. Kui eesti talus oli normiks ajaleht ja 1 – 2 erialaajakirja, siis vene talus oli see pigem erand (Sergejev 1990).

Suurima ajakirjade rühma moodustasid Eestis usualased ajakirjad. Neid ilmus 1919. – 1940. a. 12 nimetust. Usuaajakirjade puhul tuli esile nende stabiilsem ilmumine kui kirjandusajakirjade puhul. Kirik oli püsiv ja rikas institutsioon, mis suutis tagada oma väljaannete järjepidava üllitamise. 1930ndatel aastatel ilmus rohkem usualaseid ajakirju kui 1920ndatel. Sellele kümnendile oli iseloomulik venekeelsete ajalehtede hulga vähenemine ja ajakirjade hulga kasv (Taal 1999).

1930ndatel aastatel ilmus Eestis kolm mõjukamat vene ajalehte. Need olid kõige pikemaajalised lehed: Vesti Dnja (1926 – 1940), Russki Vestnik (1931, 32, 1934 – 1940) ja Starõi Narvski Listok (1925 – 1940).

1939. aastal ilmunud peamiste venekeelsete ajalehtede keskmised tiraažid (Matsulevitš 1993: 53) olid järgmised:

Vesti Dnja (Tallinnas)	7 korda nädalas	Trükiarv 3000
Russki Vestnik (Tallinnas)	2 korda nädalas	Trükiarv 4500
Starõi Narvski Listok (Narvas)	3 korda nädalas	Trükiarv 1800

Eesti Statistika (1936) järgi oli 1935. aastal võõrkeelsete (vene, saksa) ajalehtede keskmiseks tiraažiks Tallinnas 2500 (päevalehti 2700, harvemini ilmuvaid 1700), mujal Eestis 1100 (päevalehti 1000, harvemini ilmuvaid 1200).

Need kolm ajalehte sarnanesid oma lojaalse suhtumise poolest Eesti Vabariiki. Eesmärgiks seati kajastada vene vähemuse elu. Erinevus seisnes nende rõhuasetuses ja emotsionaalsuses.

Vesti Dnja oli selgelt ühiskondlik-poliitilise kallakuga. Võrreldes teise kahe lehega püüdis ta olla objektiivne ja selge. Näiteks üks arvamustest Vesti Dnja kohta: “Leht teatab sündmustest peale hoolikat kontrollimist, fakte annab edasi täpselt ... Kõik on korrektne delikaatne ja soliidne...” (Vesti Dnja 1936, 01. 10).

Russki Vestnik oli Eesti-meelne ajaleht, mis kajastas vene talupoegade ja põllumeeste probleeme ja igapäevaelu küsimusi, see ei seganud tal aga ka maailma uudiste edastamist. Russki Vestnik oli kõige hinnangulisem kolmest ajalehest.

Starõi Narvski Listok oli kohalik vene leht, mis keskendus Narva piirkonna elu probleemidele. Toetas aktiivselt Vene Rahvuslikku Liitu, mille esindajad olid sagedasti informatsiooni allikateks.

1.8.2 Vesti Dnja

1. oktoobril 1926. aastal ilmus Tallinnas päevalehe Vesti Dnja (VD) esimene number, mis oli seadnud oma eesmärgiks kaitsta Eestis elava vene rahvusvähemuse huve. Esimesed kaks aastat olid Vesti Dnja peatoimetajateks E. Müller ja B. Beilinson. Alates 1928. a. sai peatoimetajaks E. Grigorjeva.

223. numbris, mis oli pühendatud lehe kümnendale aastapäevale, kirjutas ajaleht: “Alates Vesti Dnja ilmumise algusest said kohaliku elanikkonna laiad ringkonnad teada paljude vene ühiskondlike organisatsioonide eksisteerimisest ja tegutsemisest, millest siia maani mitte ainult eesti ühiskond, vaid ka vene oma ei teadnud mitte midagi”.

Vesti Dnja oli parteitu väljaanne ja kaitses kogu vene vähemuse huve. Vene skautide osakonna ülem S. S. Politovski kirjutas: “Meie, venelased, nägime alati teie ajalehes õiglast ja selget vene vähemuse kõikide puuduste ja rõõmude kajastamist.” (Vesti Dnja 1936, 01. 10).

Ajaleht ise iseloomustas oma töid järgmiselt: “Kümme aastat möödus ainukese mõttega koguda hajutatud ja organiseerimatu vene mass ühtseks jõuks. Tagasi vaadates meenutame, kui aeglaselt, samm – sammult, mõõtis ajaleht oma versta, millise pingutusega võitis eksisteerimise õiguse, nii palju tuli kohata ja ületada takistusi, taluda pingelist närvilist võitlust, et lõpuks tugevdada Eestis vene sõltumatut, parteitut päevalehte...Kui meie, venelased, oleksime rohkem ühendatud, kui meie vahel poleks põhjendamatuid lahkkelisid, mis väga raskendavad meie tööd, oleks ajalehe hääl veel tugevam.” (Vesti Dnja 1936, 01. 10).

Vesti Dnja ilmus iga päev. 1939. a. oli ajalehe tiraaž 3000. Tollasele venekeelsele ajalehele oli see arv piisav. Vesti Dnja oli üks mõjukamatest vene ajalehtedest, mis ilmus üpris kaua.

Ajalehe aastapäevanumbri ankeedis märkis Riigikogu esimees R. Penno: “Nii pikaajaline Vesti Dnja eksisteerimine näitas, et ajaleht võitis koha meie ühiskonnas. Võitis endale koha objektiivse ja lojaalse suhtumisega meie ühiskondliku elu nähtustesse.” (Vesti Dnja 1936, 01.10).

1930ndatel aastatel oli Vesti Dnja 2-leheküljeline (1920ndatel aastatel – 4-leheküljeline) ja suures formaadis. Valdavalt sisaldas väljaanne lühikesi uudislugusid. Aeg-ajalt ilmusid esimesel leheküljel juhtkirjad. Arvamused ja kommentaarid ei ilmunud regulaarselt. Illustratsioone ja fotosid Vesti Dnja peaaegu ei kasutanud.

Ajalehe numbri keskmine artiklite arv oli 19. Sõnumid olid üldjuhul seotud Eestiga. Ilmus üksikuid artikleid Venemaa või mõne teise riigi kohta.

Võrreldes kahekümnendate aastatega olid muutunud ka ajalehe rubriigid. Kui 1926. aastal oli 6 rubriiki, siis 1930. aastaks jäi ainult 2: Revelski den ja Naša provintsija. See tulenes vist lehekülgede vähendamisest neljast kaheni.

Nagu eelpool öeldud, tegeles Vesti Dnja põhiliselt Eesti probleemidega. Suur osa artikleid oli poliitilisest ja majanduslikust elust. Siinkohal võiks tuua juudi kultuuri halduse ülema

G. Gutkini sõnad: “Esitades ja kaitstes vene rahvusvähemuse huve, suutis Vesti Dnja ühendada neid huve Eesti üldriikliku eluga. Rahvustunded ei muutunud ajalehes šovinismiks, mille eesmärk on teiste rahvuste tagakiusamine.” (Vesti Dnja 1936, 01.10).

1.8.3 Russki Vestnik

Vene vähemuse parteitu häälekandja Russki Vestnik (RV) hakkas ilmuma Narvas 27. märtsil 1931. aastal. Ajalehe peatoimetajaks oli P. P. Aksenov. Russki Vestniku faktiliseks eestvedajaks oli A. Mihelis-Kovalevski, kes oli pärit Narvatagant. Russki Vestniku eesmärgiks seati ühendada juhtivaid vene organisatsioone, kaitsta vene õigeusu kiriku huve, pöörata suurt tähelepanu talupoegade vajadustele ja huvidele, kajastada vene ühiskondlike organisatsioonide elu.

Russki Vestniku arvates ei kajastanud teised ajalehed vene ühiskonna huve. Ajaleht kirjutas, et Vesti Dnja ei pööra erilist tähelepanu vene ühiskonnale ja “Starõi Narvski Listok kui kohalik ajaleht, ei kajasta teiste maakondade huve” (Russki Vestnik 1931, 27.03).

Kuna nii RV kui SNL ilmusid Narvas, konkureerisid nad lugejate pärast. Kui RV aasta pärast (1932) lõpetas oma ilmutamise, mille põhjuseks Starõi Narvski Listoki järgi olid võlad trükikojale suuruses 100 tuhat, kommenteeris Starõi Narvski Listok kahjurõõmsalt Russki Vestniku pankrotti: “Häälekandjal oli vähe lugejaid. Nende arv koosnes sajast – kahesajast lugejast, kaasa arvates omanikud. Ajalehte andis välja sama “soe kamp”, mis oli eelmisel aastal alustanud “Prinarovski krai” ilmutamist, kuid paari kuu pärast asi katkes...” (Starõi Narvski Listok 1932, 08.03).

10. märtsil 1934. a. jätkas Russki Vestnik ilmutamist Tallinnas. Peatoimetajaks sai E. Grigorjeva. See pidi olema kõige odavam ajaleht, mis oleks kättesaadav kõigile vaestele talupoegadele. Ajalehe üksiknumber maksis 5 senti (vrd Vesti Dnja üksiknumber maksis 13 senti).

Russki Vestnik oli neljaleheküljeline, suures formaadis. 1939. aastaks oli keskmine trükiarv kasvanud 4500-le, leht ilmus 2 korda nädalas.

Ajaleht oligi mõeldud maaelanikele. Ajalehe igasse numbrisse olid mahutatud nõuanded talupoegadele ja põllumeestele. Need artiklid paiknesid neljandal leheküljel. Esimesel leheküljel olid lühikesed välisuudised, keskmiselt 10, mis asusid rubriigi “Tervest maailmast” all. Peale selle tuli umbes 4 – 5 uudist Eestist. Need sõnumid olid kas poliitilised, kultuuriteemalised või kajastasid kuritegevust.

Ajalehe teine lehekülg oli eraldatud Narva, Narva-Jõesuu ja Petseri korrespondentide lugudele. Kolmandal leheküljel avaldati artikleid Tartu elu kohta rubriigi all “Millest räägitakse Tartus”. Rubriik sisaldas keskmiselt 11 sõnumit.

Kolmandal leheküljel asus rubriik “Linnades ja külades”, kus ilmusid lühisuudised õnnetustest ja kuritegudest. Russki Vestnikus ei puudunud ka luuletused ja jutustused, mis olid iseloomulikud tollastele vene ajalehtedele.

Vesti Dnjast ja Starõi Narvski Listokist erinevalt kasutas Russki Vestnik palju illustratsioone ja fotosid. Erinevus oli veel selles, et ajalehes oli vähe ruumi määratud reklaamidele.

Russki Vestniku numbri keskmine artiklite arv oli 46. Pooled neist olid Eesti-teemalised. Alates ilmumise algusest kuni kolmekümnendate aastate lõpuni kutsus Russki Vestnik venelasi rajama kultuurautonoomiat, samal ajal kiites Vene Rahvusliku Liidu tegevust.

Alates 1934. aastast avaldas Russki Vestnik sageli riigipea kõnesid, samuti seadusi. Russki Vestnik kommenteeris seda faktiga, et vene külani jõuavad aeglaselt kasulikud seadused ja korraldused. Vene talupojad ei saanud ka aru eestikeelsetest seadustest.

Russki Vestnik oli Eesti Vabariigi suhtes lojaalne. Ajaleht kirjutas, et Riigikogus ei pea olema kohta vaenule ja võitlusele.

1.8.4 Starõi Narvski Listok

Starõi Narvski Listok (SNL) hakkas ilmuma 19. septembril 1925. aastal. See oli Narva kohalik ajaleht alapealkirjaga “Kohalik kirjandus-, ärimus- ja tööstusleht”. Ajalehe väljaandjaks ja toimetajaks oli B. I. Grünthal.

Starõi Narvski Listok nagu tema eelkäijad “Narvski Gorodskoi Listok” ja “Narvski Listok” oli täielikult kohalik leht, mis hoidus suurest poliitikast, piirdudes teadlikult Narva elu-olu probleemidega.

Lisaks sellele kajastas ajaleht Narvataguse, Peipsiäärese ja Petserimaa elu. Starõi Narvski Listok märkis: “Meie püüame oma võimaluste piirides kajastada vene linna- ja maaelanike vajadusi, äratada venelastes nende rahvuslikku eneseteadvust.” (Starõi Narvski Listok 1933, 23.09).

Ajalehe üheks positsiooniks oli Vene Rahvusliku Liidu toetamine, mille põhjuseks oli “suure ühise vene rahvusliku fraktsiooni loomine ja toetamine” (Starõi Narvski Listok 1933, 23.09).

Starõi Narvski Listok oli neljaleheküljeline, keskmises formaadis. Eesti-teemalised artiklid paigutati teisele ja kolmandale leheküljele. Esimesel leheküljel olid maailma uudised. Mõnikord ilmusid poliitilised juhtkirjad ühe ja sama pealkirjaga “Poliitilisel silmapiiril”.

Ajalehel oli mitmeid püsirubriike. Teisel leheküljel ilmus rubriik “Kohalik elu”, mis sisaldas 12 – 23 lühiuudist. Selles rubriigis võis leida teateid kohalikust elust, aeg-ajalt ka valitsuse korraldusi ja kuulutusi.

Uudised polnud grupeeritud teemade järgi. Kolmandale leheküljele paigutati nii teated Eestist kui mujalt maailmast. Lisaks avaldati spordiuudised, luuletusi ja tšastuškasid.

Kirjutades kohalikust elust andis Starõi Narvski Listok palju teada kuritegudest ja õnnetustest. Niisugused lood ilmusid “Kohaliku elu” all, kolmandal küljel rubriigi all

“Juhtumid”, peale selle üksikute sõnumitena. Kui lehe numbris oli näiteks 18 artiklit Eesti teemal, olid neist pooled sellistest juhtumitest.

Ajalehenumbri keskmine artiklite arv oli 52. Pool neljandast leheküljest oli eraldatud reklaamidele. Kuid üksikuid reklaame paigutati ka kõikidele teistele külgedele. Eesti teemat mittekäsitlevad uudiseid olid võetud välislehtedest.

Neljandal leheküljel oli rubriik “Traadi taga”, kuhu paigutati uudised Venemaa kohta. Enamik sõnumeid oli negatiivse sisuga.

Kolmekümnendatel aastatel oli Starõi Narvski Listoki suhtumine Eestisse lojaalne. Ajaleht pidas Eestit demokraatlikuks riigiks, mis andis õiguse vähemuste rahvuskultuuri arenemiseks ja vene elanikkonna huvide kaitsmiseks.

1.9 Käsitatud sündmuste taust

1930ndate aastate alguse maailma majanduskriis katalüseeris poliitilist kriisi Eestis (Graf 2000: 306). Poliitilise kriisi esimesed märgid ilmsid 1932. aastal (Ruusmann 1998: 251). 1932. aastal saavutas töötute arv (32000) Eestis oma haripunkti. Eriti kriitiliselt mõjus Inglismaa loobumine kullastandardist Eestile, mistõttu Riigipank kaotas 1/3 oma raha kattest. Valitsus oli sunnitud 28. juunil devalveerima Eesti krooni.

Oli küsitav, kas parlament suudab niisugusena, nagu ta on, neid raskusi ületada. Eestis hakkas levima mõte põhiseaduse reformist, mis tugevdaks täidesaatvat võimu. Juba 1926. a. olid Põllumeestekogud esitanud sellekohase projekti ja 1929. a. tegid nad koos Eesti Rahvaerakonnaga seda uuesti. See pandi 1932. a. augustis rahvahääletusele (Georg von Rauch 1995: 75). Poolt anti 316338 häält, vastu – 330632. Läbikukkumise põhjuseks oli vähene selgitustöö ning vabadussõjalaste ja sotsialistide aktiivne vastupropaganda (Eesti ajalugu 1994: 164). Kordushääletusel 1933. a. juunis saadi vastuhääli veelgi enam (Georg von Rauch 1995: 75).

Pärast mõlema rahvahääletuse ebaõnnestumist tulid vapsid välja oma põhiseaduse parandamise eelnõuga. Oktoobris 1933. a. kiideti vabadussõjalaste eelnõu rahva poolt heaks – 416878 poolt- ja 156894 vastuhäält (Eesti ajalugu 1994: 166).

Uus põhiseadus koondas vastupidiselt 1920. aasta põhiseadusele riigivõimu presidendi kätte, kelle ametikoht eraldati peaministri omast. Riigi president valiti rahva poolt viieks aastaks, talle anti õigus parlamenti laiali saata, dekreete välja anda, nimetada ametisse ja vabastada valitsust ja kuulutada välja erakorraline seisukord (Georg von Rauch 1995: 75).

Riigikogu liikmete arvu tuli vähendada tervelt poole võrra – 50-le, kusjuures valimistel pidi olema võimalus valida ka konkreetseid inimesi. Neljaks aastaks valitav Riigikogu pidi kogunema aastas ühe korra ning istungjärk ei tohtinud kesta üle kuue kuu (Graf 2000: 310).

Rahvusliku Keskerakonna ja asunike partei saadikutest koosnev Tõnissoni valitsus astus tagasi; Konstantin Päts moodustas 21. oktoobril 1933. a. oma viienda valitsuse (Georg von Rauch 1995: 76).

1934. a. sügisel teatasid K. Päts ja K. Einbund kavatsusest välja töötada uus põhiseadus, sest vapside oma olevat liiga ebademokraatlik. 1936. a. veebruaril viidi läbi rahvahääletus, mis andis riigivanemale volituse kokku kutsuda Rahvuskogu. See organ pidi hakkama tegelema uue konstitutsiooni väljatöötamisega. Rahvuskogu moodustati 1936. a. detsembris ja 28. juulil 1937 võttis ta vastu uue põhiseaduse (Ant 1992: 106).

Neist sündmustest on analüüsiks valitud:

- 1) 1932. a. rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks;
- 2) 1933. a. oktoobrikuu rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks;
- 3) 1936. a. rahvahääletus Rahvuskogu kokkukutsumiseks.

2. Kontentanalüüs

2.1 Metodoloogia

Eesti-teemaliste artiklite esinemist vene ajalehtedes on uuritud kontentanalüüsi meetodiga. Statistika aluseks on võetud kolme vene ajalehe üks number igas kuus aastatest 1930, 1932, 1933, 1934 ja 1936. Valimi skeem oli järgmine: A – kogu aasta numbrite arv, B – kuudearv aastas (12), C – käsitletava ajalehe ilmumisnumber $A : B = C$. Artikleid on valitud Eesti või Eestiga seotud sõnade (nt Narva) mainimisel lugudes.

Kokku on analüüsitud 154 numbrit, 2525 artiklit. Iga artikli kohta on määratletud loo tüüp, teema, autorsus, tegelane, tegelase rahvus, infoallikas, tegevuskoht, tegevuse toimumise aeg ja hinnangulisus (vt Lisa 1 Kodeerimisjuhend).

Žanride analüüsi aluseks on võetud järgmised loo tüübid: I. informeerivad uudislood, mille esmaseks eesmärgiks on edastada fakte; II. arvamused ja kommentaarid (juhtkiri, lugejakirjad, arvustused, pöördumised), mille eesmärgiks on anda hinnanguid ja tõlgendada tegelikkust; III. intervjuud (vestlused, suunatud küsitlused jne); IV. reportaaž (eeldab ajakirjaniku vaatlust või osalemist sündmuspaigal). Fotod ei leia käesolevas töös käsitlemist.

Teema kategooria viitab sellele, millest räägiti seoses Eestiga (vt tabel 2). Autorsuse käsitlemine aitab määratleda, kes võtab sõna vene ajalehtedes (vt tabel 4). Kategooria “Tegelane” näitab, kelle tasandil räägiti vene lehtedes (vt tabel 5). Tegelast on määratletud kahel viisil: riiklikud/mitteriiklikud institutsioonid ja grupid/isikud. Samuti on fikseeritud tegelaste rahvus.

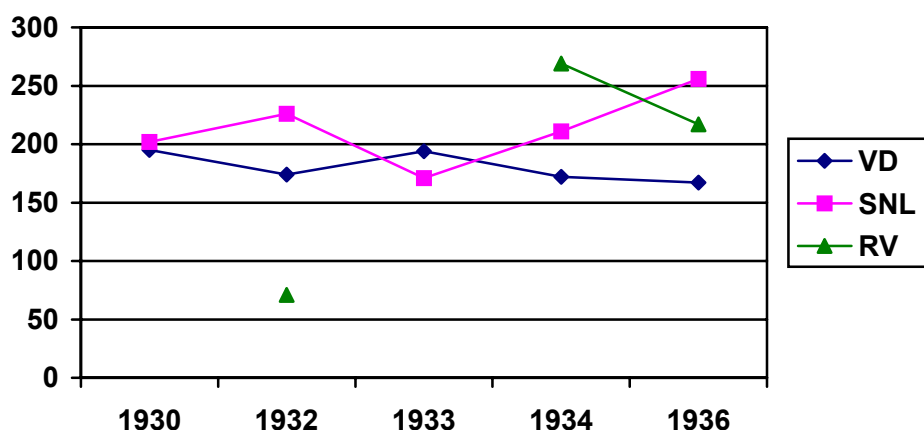
Allikate kategooria (vt tabel 6) aitab teha selgeks, kuivõrd on usaldusväärsed edastatud teated. On käsitletud, mis teemade puhul kasutati eesti allikaid ja millal vene allikaid.

2.2 Kontentanalüüsi tulemused

2.2.1 Eesti-teemaliste artiklite esinemine vene ajalehtedes

Kõige rohkem Eesti-teemalisi artikleid esines 1934. a. (vt tabel 1). 1934. a. toimusid valimised linnade volikogudesse ning hakkas kehtima uus põhiseadus, mis ei jäänud kajastamata vene ajalehtedes. Suurel määral oli see seotud ka Russki Vestniku taasilmumisega. 1934. aastaks oli suurenenud ka vene lehtede numbri artiklite üldarv.

Joonis 1. Eesti-teemaliste artiklite arv ajavahemikus 1930, 1932, 1933, 1934, 1936 (vt. ka Lisa 2 tabel 1)

Kõige vähem Eesti-teemalisi artikleid esines 1933. aastal. Kuigi 1933. aasta oli poliitiliselt aktiivne, ei leidnud paljud tähtsamad sündmused vene ajalehtedes kajastamist. Üheks põhjuseks võib olla see, et ajalehed olid tsensuuri all, mille kehtestas Jaan Tõnissoni valitsus koos kaitseisukorra kehtestamisega 1933. aasta augustis. Näiteks vene ajalehtedes ilmus kokku 2 informatsioonilist lugu ajakirjanduse eeltsensuuri rakendamisest ja 3 lugu kaitseisukorra kehtestamisest. Teiseks põhjuseks oli ajalehtede numbrite vähenemine. Näiteks kui 1932. a. ilmus SNL-i kokku 148 numbrit, siis 1933. a. vaid 146 numbrit.

Kui käsitleda eraldi vene ajalehti, siis nagu joonisel 1 on näha, vähenes alates aastast 1933 Vesti Dnjas Eesti-teemaliste artiklite arv. See ei olnud seotud huvi kaotamisega, vaid numbrite vähese ilmumisega. Kuigi valitsusjuhi süüdistused ja eeltsensuur olid suunatud kogu ajakirjandusele, oli ilmne, et tsensuuri rakendati erakonnapoliitilistel kaalutlustel ja põhiliselt Tallinnas ilmunud ajalehtede suhtes (Lauk 2000: 29). Kui 1930. aastal ilmus kokku 352 Vesti Dnja numbrit, siis 1933. a., kui Vesti Dnja ei ilmunud iga päev, oli artikleid 306.

Starõi Narvski Listokis oli 1933. a. olukord vastupidine - Eesti-teemaliste artiklite arv hakkas kasvama. 1936. a. ilmus neid kõige rohkem – 256, kuigi 1936. a. SNL artiklite üldarv oli väiksem (632) kui 1934. a. (651). See tähendab, et lehe veergudele hakati rohkem mahutama Eesti-teemalisi artikleid.

1932. aastal oli Russki Vestnikus Eesti-teemalisi artikleid kõige vähem – 71, sest ajalehte ilmus kokku ainult 10 numbrit (artiklite üldarv oli 260). Ajaleht ei ilmunud 1932 – 1933. a. 1934. a. taasilmuma hakanud Russki Vestnikul oli suur huvi Eesti vastu. Esiteks hakkas ajaleht ilmuma Tallinnas, seetõttu muutus lehe orientatsioon. Teiseks oli lehtedes suurenenud artiklite üldarv.

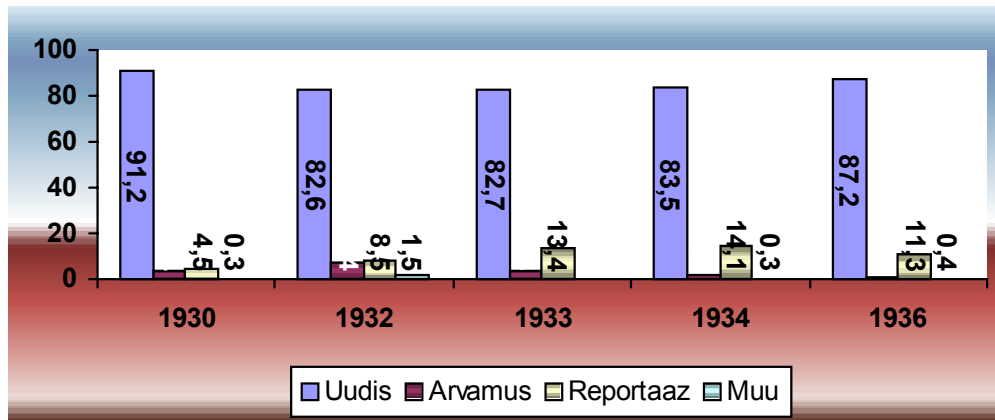
Suureks saavutuseks oli see, et 1930ndate teisel poolel hakkas Starõi Narvski Listok rohkem tähelepanu pöörama Eesti probleemidele. 1936. a. oli SNLis Eesti-teemalisi artikleid rohkem kui VD ja RV. 1920ndatel aastatel oli SNL põhiline tähelepanu suunatud Venemaale, mitte Eestile.

2.2.2 Lugude tüübid

Venekeelsed ajalehed edastasid peamiselt sündmusi ning jätsid kõrvale protsesside kirjeldamise ja analüüsimise.

Nagu on näha joonisel 2, kuulus enamik Eesti-teemalisi lugusid uudiste hulka. Aastate kaupa suurenes uudiste arv vene ajalehtedes (vt Lisa 2 tabel 3). 1933. a. oli neid aga vähem, mis oli seotud Eesti-teemaliste artiklite väikese arvuga.

Joonis 2. Lugude tüübid %-des

Kirjeldavaid ja analüüsivaid artikleid oli vähe. Kõige rohkem oli kommentaare ja juhtkirju 1932. aastal. Venekeelsed ajalehed vaatlesid konkreetselt Eestis välja kujunenud rasket olukorda, mida oli tunda vene külades. Kommentaarid olid pühendatud töötusele, eriti maakondades. Näiteks artiklis pealkirjaga “Töötus Narvatagusel” (SNL 1932. 30.01) kirjutab autor: “Narvatagust asustavad väiketalupojad ja enamikule ei piisa leiba, aga osta seda ka ei ole võimalik”.

Üks vestlus (riigivanem K. Einbundiga), mis ilmus 1932. aastal, oli seotud riigi majanduskriisiga. Eestis võeti intervjuu laialdasemalt kasutusele alles 1930. aastatel (Harro 2000: 94). Vene ajalehtedes ei olnud see žanr veel arenenud.

Kommentaare ja arvamusi ilmus seoses venelaste traditsiooniliste Vene Kultuuri päevadega. See oli väga lähedane teema vene lugejaskonnale. Aastas ilmus mitu artiklit vene kultuuri tähendusest ja vene ühistegevusest.

Lehtedes ei unustatud kajastada ka viienda parlamendi valimisi. Lehtede veergudel ilmusid kommentaarid ja juhtkirjad vene parteide ja poliitikute ühinemise kasulikkusest. Seda teemat käsitleti ajalehtedes mitte ainult 1932. a., vaid ka Eesti Vabariigi iseseisvumise algaastatel.

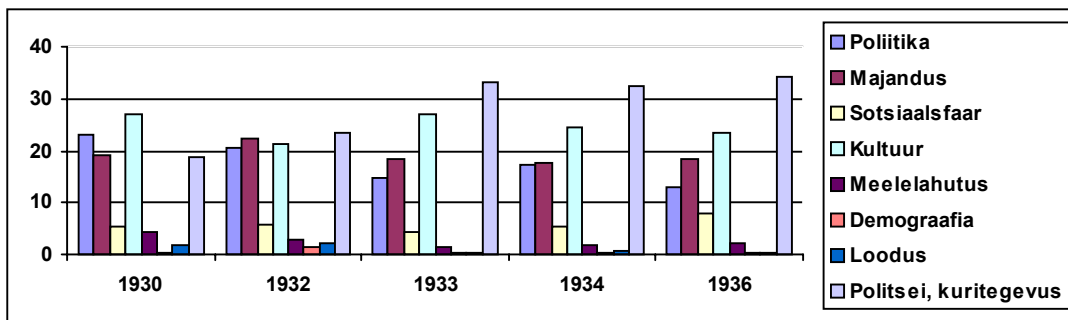
1930ndate aastate jooksul suurenes lehtedes reportaažide arv, mis rääkis autorite osalemisest sündmustes. See näitab, et andmed on usaldusväärsed, pole kirjutatud “kuulujuttude järgi”, mis oli iseloomulik vene ajalehtedele.

Ka eesti ajalehtedes kasutati 1930. aastatel reportaaži küllalt palju. Tol ajal oli ajalehereportaaž uus, kergelt lugemist pakkuv ajakirjanduslik vorm (Harro 2000: 103).

2.2.3 Artiklite teemad

Nagu oli eelpool mainitud, on vaatluse alla võetud ainult Eestiga seotud artiklite teemad. Lugude teemad on määratletud kodeerimisjuhendi järgi (vt Lisa 1).

Joonis 3. Eesti temaatika vene ajalehtedes %-des (vt. ka tabel 2 Lisa 2)

Joonisel 3. on näha, et vaadeldud vene ajalehtedes ilmunud Eesti-teemalised artiklid on poliitika-, majandus- ja kultuurikesksed. Samuti oli sõnumite teemade esikümnes teated politseist ja kuritegevusest. See oli ainus valdkond, mille kajastamine kasvas aastate kaupa.

Kultuuriüritused

1930. aastatel on kõige rohkem kajastamist leidnud kultuurielu, eriti kultuuriüritused. Vene ajalehed kirjutasid väga vähe eestlaste kultuurielust. Lehed kirjutasid enamasti Vene

Kultuuri päevadest ja vene kultuuri seltsidest. Ajalehed olid kultuuriürituste toetajateks. Näiteks SNL oma juhtkirjas märkis: “On vaja rohkem kaasata uusi aktiivseid tegelasi. Seda on eriti vaja praegu, sest paljud andmed kinnitavad, et võimudelt saame vähem abi ja meie endi tegevus peab täitma need lüngad. Ainult niimoodi saab Vene Kultuuri päev ühiseks vene peoks.” (SNL 1932, 04.06).

Vene koolid

Kui SNL pööras rohkem tähelepanu vene kultuuriüritustele, siis VD ja RV kirjutasid rohkem haridusprobleemidest, nimelt reformimeelsest liikumisest. Need probleemid said juhtkirjade teemadeks. “Endine kool oma korraga, kasvatus ja õpetamise süsteem on mõttetu. Elu nõudmised ning kooli kasvatus ja õpetamise tulemused erinevad teineteisest... Eesti õpetajate selts tunnistas, et õpetajaid tuleks tutvustada erinevate uute vooludega kooli tegevuses.” (VD 1930, 01.08).

Siiski leidsid haridusteemast rohkem kajastamist probleemid, mis olid seotud vene koolide seisundiga, alghariduse saamisega ja vene koolide säilitamisega. 1931. aastal hakkas kehtima uus avalike algkoolide seadus, mille järgi koolikohustus kestis kuni 6. klassi lõpetamiseni. Seoses 1934. a. keskkooli reformiga aga alandati koolikohustuslikku vanust alghariduse omandamisel 16 eluaastalt 14 eluaastani. Selle tagajärjel kasvas 6-klassilise algkooli mittelõpetajate arv. RV kirjutas, et kõikidest Petseri algkooli õpilastest lõpetasid 6 klassi ainult 25% (RV 1937, 22.09).

Probleem seisnes ka vene koolide säilitamises. Linnades, kus elas enamik venelasi, näiteks Petseris, oli vene gümnaasiumide eksisteerimine hädavajalik. RV artiklis pealkirjaga “Võitlus Petseri gümnaasiumi eest” (1934, 07.07) märgiti, et Petseri vene elanikkond on niivõrd vaene, et tal ei ole võimalust saata oma lapsi õppima teistesse linnadesse.

Juhtkirjad olid pühendatud ka riigikeele oskusele. Vene ajalehed rõhutasid seda, et vene noored valdavad hästi eesti keelt. Näiteks Russki Vestnik tõi niisuguse arvamuse kinnitamiseks ära Tartu Ülikooli prorektori sõnad: “J. Uluotsa arvates näitasid vene üliõpilased viimastel aastatel head eesti keele oskust. Rahvusvähemused saavad

suurepäraselt aru, et ilma eesti keeleta ei saa oma elu hästi korraldada. Vähemuse noored võivad tulevikus sattuda paremasse olukorda kui eesti noored, sest viimased ei valda vene keelt.” (RV 1934, 06.11). RVs räägiti, et Eesti geograafiline asukoht on selline, et on kasulik mitte ainult eesti, vaid kolme keele: eesti, vene ja saksa oskamine.

Vene kirikud

Kultuuri poole pealt oli üheks valuteemaks ka vene kirikute olukord. 1930. aastal toimus konflikt seoses Narva kloostri, mis leidis kajastamist nii venekeelsetes kui eestikeelsetes ajalehtedes. Vene ajalehtede arutlemisaine aluseks oli “Waba Maas” ilmunud artikkel, kus autor kutsus purustama vene kloostreid, mis meenutasid vene aega. Tegemist oli Narva kloostri, mis oli ehitatud Aleksander III auks.

Selle teema kajastamisel tuli välja, et ühelt poolt Eestis elavad venelased tundsid end võõrana Eestis, teisalt nimetati ka Venemaad “teiseks”, mis oli negatiivse hoiakuga: “Seal (Venemaal) jumalaeitajad tõesti ei arvesta mitte millegagi, lammutavad ja panevad kinni kirikuid”. VD autor tõi näiteks Soomet, kus vene kirikuid kaitstakse: “Meie kõrval kultuurses Soomes mitte ainult ei kaitsta tsaari mälestussambaid, vaid ka taastatakse seda, mida bolševikud ära rikkusid. Kuid soomlasi ei saa pidada venemeelseteks ja seda pole nad kunagi olnud. Võõrastesse uskudesse ei tohi suhtuda lugupidamatusega.” (VD 1930, 01.08).

Eesti majandus

Palju ruumi võttis venekeelsetes ajalehtedes majandusteema (vt tabel 2). Ajalehtede tähelepanu tõmbas endale kolmekümnendate aastate majanduskriis. Venekeelsed ajalehed kajastasid rohkem tööpuudust vene vaestes külades. Lehtedes püüti leida probleemile lahendust:

“Tähelepanu tuleks pöörata eelkõige piirkondade elanikele, keda majanduskriis mahajäämuse ja vaesuse pärast eriti puudutab...Mida kiiremini Petseri talupojad loobuvad linakasvatusest (alates 1926. a. langesid lina hinnad süstemaatiliselt) ja lähevad üle

karjakasvatamisele, seda rutem loovad nad soodsad tingimused talupidamise paranemisele ja püsimisele.” (VD 1930, 27.10).

Lehtedes kajastus samuti regulaarselt töötute arv linnade kaupa. Negatiivse teemana vaadeldi abielunaiste töölt vallandamist. VD nimetas seda probleemi aktuaalseks:

“Küsimus abielunaiste töölt vallandamisest on kriisi ajal kõige teravam...Võitlusel töötusega on omad piirid, millest üle astudes riskime kõigutada riigi põhialuseid või tööpuuduse pehmemdamise asemel võime tekitada uusi probleeme seal, kus neid polnud... Riik elab ja võib arvestada arenguga ainult perekonna, selle inimkonna hälli ja riigi prototüübi olemasolul.” (VD 1932, 01.04).

Vene lehtedes ei jäänud kajastamata ka krooni devalveerimine. Sellel teemal ilmus VD ühes numbris esimesel leheküljel (30.06.1933) 4 sõnumit. VDs kirjutati protestist krooni devalveerimise vastu. Oma juhtkirjas pakkus SNL välja lõpetada vaidlused krooni pärast ja alustada vaba kauplemist välisvaluutaga (1932, 25.10).

Poliitika

Vaadeldud aastatel oli poliitikal ajalehtedes üpris tähtis roll (vt tabel 2). Nagu eelpool öeldud, olid aastad 1932 ja 1933 sisepoliitiliselt väga aktiivsed. Eestis toimus mitu hääletust põhiseaduse muutmiseks, samuti toimusid 1932.a. valimised Riigikokku ning 1930. ja 1934. a. linnade volikogudesse.

Vene ajalehed toetasid vene esindajaid ja kutsusid üles hääletama venelaste poolt. Lehtedes rõhutati eriti vene elanikkonna osalemist poliitilises elus: “Petseris, kus räägitakse elanikkonna mahajäämusest, tõestas vene kogukond, et ta mõistab suurepäraselt oma ülesandeid ning täitis neid hästi. Valimistest Petseri volikokku võttis osa 90-91 protsenti valijaid. Vene volinikud suutsid oma kohti kõikjal hoida.” (SNL 1934, 27.01).

Kui 1934. aastal rõhutasid vene ajalehed venelaste poliitilist küpsust, siis 1932. aastal märgiti venelaste passiivsust võrreldes teiste rahvusvähemustega, eriti sakslastega. Näitena võib tuua tsitaadi SNList:

“Kolmanda Riigikogu valimistest võttis osa vaid kolmandik venelastest, kel oli hääletamisõigus. Sakslased samal ajal mitte ainult ei võtnud valimistest osa, vaid said ka eestlaste hääli.” (SNL 1932, 07.04).

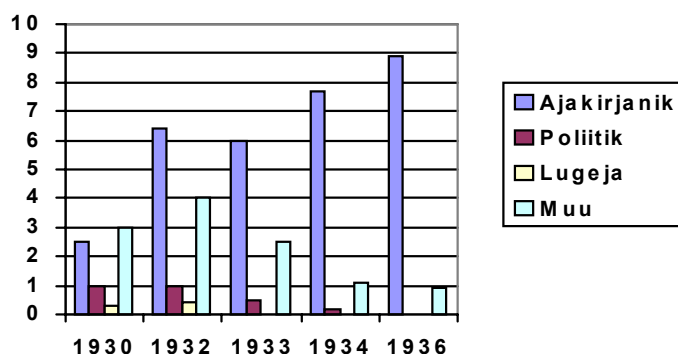
Vene ajalehtedes oli vähe sotsiaal- (vt tabel 2), meelelahutus- ja demograafia-teemalisi artikleid. Sotsiaalteema esines rohkem juhtkirjades. Näiteks juhtkirja “Perekonna kaitse – riigi kaitse” (VD 1932, 01.04) autor nimetab perekonda riigi prototüübiks. Sotsiaalteema oli väga tihedalt seotud majandusteemaga. Perekonnast kirjutati seoses majandusliku olukorraga, kui tekkis küsimus abielunaiste töölt vallandamisest.

Kokkuvõtteks võib öelda, et vene ajalehed olid vähese teemaderingiga. Enim kajastatavateks teemadeks olid kuritegevus ja õnnetused – 29,2% vaadeldud perioodil edastatud Eesti-teemaliste artiklite kogusummast. Kuigi kultuuriteema moodustas 24,4% ilmunud artiklitest, avaldus ajalehtedes vähe eestlaste kultuurielu. Sagedamini valgustati Eestis elavate venelaste elu. Poliitika- ja majandusteema kajastamise vahe ei olnud suur – 19% ja 17,4% vaadeldud perioodidel ilmunud artiklitest.

2.2.4 Autorsus

Autoritena määratleti: ajakirjanikud, kaastöölised, poliitikud, tuntud tegelased ja lugejad. Kolmekümnendatel aastatel jäeti vene ajalehtedes tihti autorid märkimata (vt tabel 4). See tulenes uudiste suurest osakaalust.

Joonis 4. Autorite esinemine %-des Eesti-teemaliste lugude edastamisel

1930. aastatel ei olnud veel levinud ajalehematerjalide autorsuse märkimine. Vene ajalehtedes avaldati uudised alati ilma autori nimeta. Juhtkirjade ja arvamusaluste autorid olid enamasti ajakirjanikud (vt tabel 4). Autorsust ei märgitud tol ajal üldjuhul ka eesti ajalehtedes.

Joonis 4 näitab, et lugude autoriteks olid enamasti ajakirjanikud. Kõigil kolmel ajalehel oli kaastööliste võrk. Vesti Dnja autorid kasutasid initsiaale. Näiteks, Narva-Jõesuu korrespondendiks oli T. B., Tartu elu valgustas I. S., Narva korrespondent kasutas märke “Б” ja “ОВЪ”.

Ainult Petserimaa korrespondendid kasutasid täisnimesid: A. Morozov ja V. Korenev. Vesti Dnja toimetusse kuulus ajakirjanik pseudonüümiga Quidam, kes avaldas kriitilisi artikleid.

Russki Vestnikus kirjutasid ka mõned Vesti Dnja autorid – näiteks Narva-Jõesuu korrespondent T. B. ja Petserimaa korrespondent A. Morozov. Narva korrespondendiks oli V. Nikiforov-Volgin, Petseris – K. Obozerski. Rubriigis “Vene küla mured ja vajadused” avaldasid oma artikleid K. Aleksandrov ja A. Nikitin. Lisaks ilmusid Russki Vestniku lehekülgedel sageli vene poliitikute artiklid. VDs võttis poliitik sõna vaid üks kord.

Starõi Narvski Listoki korrespondentideks olid N. Bõstrov, Buslaj, Ban, Volgin. Leht valgustas pidevalt seda, mis toimus Narva linnavolikogu istungitel ja vene ühiskondlike organisatsioonide üritustel. Tihti anti sõna õigeusu kiriku esindajatele ja vene poliitikutele.

Lugejad esinesid autoritena 1930. ja 1932. aastal. Need olid tänukirjad – näiteks “Tänu Narva komiteele Vene Kultuuri päeva korraldamise eest” (SNL 1932, 07.07). Muudeks autoriteks olid erinevad komiteed, kirikutegelased ja õppejõud.

Siit võib järeldada, et vene kogukonna arvamust väljendasid ja kujundasid ajakirjanduses põhiliselt lehtede toimetused ja toimetustega seotud isikud.

2.2.5 Tegelased

Antud kategooria vaatleb neid, kelle tegevusest kirjutati vene ajalehtedes enim.

1930ndatel aastatel oli vene ajalehtedes kajastatava objektina suur osakaal riiklikel institutsioonidel (vt tabel 5). Riiklikest institutsioonidest käsitleti kõige sagedamini riigi- ja linnavalitsuste, koolide ja riigiasutuste tegevust. Näiteks 1930. aastal VDs ja SNLis oli riigi valitsemist 397-s artiklis mainitud kokku 31 korda.

Seoses kohaliku elu kajastamisega oli palju juttu linnavalitsustest. Näiteks kuna SNL ilmus Narvas, kajastas ajaleht rohkem Narva linnavalitsuse tegevust. Tihti olid need informatiivsed lood ja reportaažid linnavolikogu istungitest.

Järgmisteks enam kajastatavateks objektideks olid vene koolid. Kolmekümnendatel aastatel oli vene ajalehtedes keskseks probleemiks vene gümnaasiumide säilitamine. 1934. aastal kerkis üles Petseri vene gümnaasiumi sulgemine, mida ajalehtedes käsitleti negatiivse nähtusena. Isegi artiklite pealkirjad kutsusid üles vene gümnaasiume säilitama; näiteks “Võitlus Petseri gümnaasiumi eest” (RV 1934, 07.07), “Petseri vene gümnaasium on vaja säilitada” (SNL 1936, 03.08).

Mitteriiklikest institutsioonidest kajastati rohkem kirikute, heategevuslike ühingute, erakoolide ja eraasutuste tegevust. 1930ndatel aastatel toimusid kirikureformid. Vene ajalehed jälgisid kirikuelu suure tähelepanuga. Näiteks 1934. aastal oli kolmes ajalehes vene kirikuid 652-s artiklis kokku mainitud 22 korda.

Erinevatest asutustest enim kirjutati linaketrus-ja tekstiilivabrikutest. Tihti käsitleti neid negatiivase teemana seoses tööliste koondamiste ja streikidega.

Venekeelsetes ajalehtedes kajastati sündmusi ka gruppide ja isikute kaudu. Etnilistest gruppidest (vt tabel 5a) räägiti enim venelastest. See on loogiline, arvestades lugejaskonna huve. Etnilistest gruppidest kirjutavates lugudes oli venelasi mainitud 75,8%, sakslasi 9,1%, juute 9,1%, eestlasi 3% ja rootslasi 3% artiklites.

1930. aastal kerkis üles Vene Rahvusliku Liidu reorganiseerimise küsimus. Vene kogukonnas oli tunda rahulolematust liidu juhtijatega. Vesti Dnja märkis oma juhtkirjas, et kolme aasta jooksul kutsus leht liidu juhte üles muutma oma käitumist, töötama vene vähemuse ühinemise nimel. “Meie üleskutsetele vastas liidu juhtkond ajalehe vastase protestikampaaniaga.” (VD 1930, 02.05).

Tihti räägiti teistest rahvustest võrdluses venelastega. Artiklites toodi eeskujuna sakslasi ja juute. Vene lehtedes kiideti teisi rahvusi üksmeelsuse eest. Näiteks kui valimistest kolmandasse Riigikokku võttis osa ainult kolmandik venelasi, siis sakslaste osavõtt oli arvukas. SNL kirjutas: “Sakslastel on au, venelastel on häbi!” (SNL 1932, 07.04).

Sotsiaalsetest gruppidest (vt tabel 5) räägiti kõige rohkem töötutest, õpetajatest, kooliõpilastest ja skautidest. Rääkides skautides rõhutati nende kasulikke tööd noorte kasvatamisel. Näiteks VD artiklis pealkirjaga “Vaimulikkonna kongress ja religioonipedagoogilised päevad Narvas” märgiti, et kongressil on suur tähtsus ning misjonitööd küldes tuleb korraldada paremini (VD 1934, 26.09).

Persoonidest olid 100-s artiklis 57 korral (ehk 57%) peategelasteks poliitikud, 18 korral kunstitegelased, 7 – teadustegelased, 10 – kirikutegelased, 7 – ühiskonnategelased ja 1 korral sportlane. Poliitikutest räägiti seoses nende ametisse määramisega või mingi koha külastamisega, näiteks “Kindral Laidoner on tagasi välismaalt” (VD 1936, 08.02).

Õnnetustes kannatanud üksikud inimesed, kurjategijad ja enesetapjad on arvestatud kategooria “muu” alla. Selle kategooria suurt protsenti selgitab vene ajalehtede tava kirjutada palju kuritegudest.

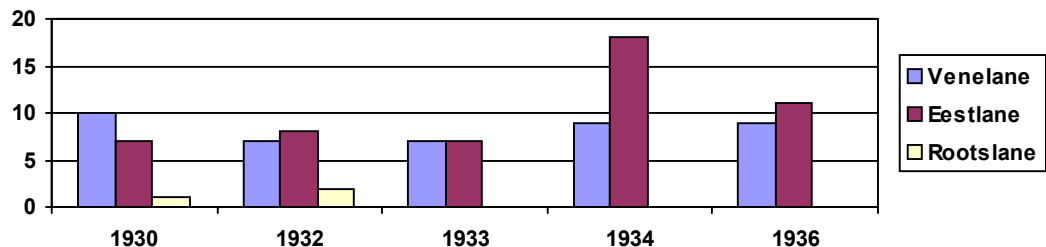
Kokkuvõtteks võib öelda, et venekeelsetes ajalehtedes olid enamasti peategelasteks kas poliitilised grupid või poliitikud. Kuigi artiklites domineeris kultuuriteema, ei leidnud eriti kajastamist kultuuritegelased, näiteks kohalikest õpetajatest vene kultuuripäevade korraldajaid.

2.2.6 Tegelaste rahvus

Selles kategoorias on vaatluse all võetud kajastatud isikute rahvus (vt tabel 5b). Joonisel 5 on näha, et vene ajalehtedes leidsid kõige rohkem kajastamist eestlased, kusjuures domineerisid poliitikategelased. Artiklites, kus peategelasteks olid isikud, mainiti eestlasi 51%, venelasi 42%, rootslasi 3%, ungarlast 1%, inglasi 1%, austerlast 1% ja lätlasi 1%.

Venelastest olid enim kajastatud kunstnikud, õppejõud ja kirikutegelased.

Joonis 5. Artiklite peategelaste rahvuse esinemine vene ajalehtedes %-des

Teistest rahvustest oli rootslasi vaadeldud perioodidel mainitud kolm korda. Need olid uudislood prints Gustav Adolfi külaskäigust Eestisse 1932. aastal. Teiste riikide esindajatest oli üks kord mainitud ungarlast, inglasi, austerlast ja lätlasi, näiteks “Austria suursaadik külastas Narvat” (SNL 1930, 03.06).

2.2.7 Allikad

Vaadeldud venekeelsed ajalehed jätsid sageli märkimata informatsiooni allikaid (vt tabel 6). Tihti kasutati ebamääraseid väljendeid nagu “kuulujuttude järgi”, “nagu teada”, “eelteadete järgi”, “olevate teadete järgi” jne. 1930. aastal kasutati selliseid väljendeid

0,6%, 1932. a. 0,7%, 1933. a. 0,3%, 1934. a. 0,7% ja 1936. a. 0,3% artiklites. Taolise allika kasutamise näide:

“Vabadussõja mälestuse jäädvustamise komitee arvab, et väljak tuleks teha laiemaks ja seetõttu lammutada Jaani kirik. Kuulujuttude järgi ei ole kirikukihelkonnal midagi selle vastu, kui talle antakse võimaluse ehitada kirik teisele kohale.” (VD 1936, 08.02).

Allikana kasutati kõige enam poliitikuid (vt tabel 6). Vene poliitikud esinesid allikatena enamasti Vene Rahvusliku Liidu ja vene kultuuriürituste kajastamistel.

Eesti poliitikud esinesid rohkem reportaažides Riigikogu ja linnavolikogu istungitest. Näiteks “Petseri linnavolikogus” (VD 1934, 22.13): “Volinik E. Puusepp märkis meelekibedusega, et linnavalitsus ei leidnud 30 – 40 krooni mälestussammaste taastamiseks”. Tihti oli informatsiooni allikaks riigivanem. Näiteks “Riigivanem märkis, et põhiseaduse väljatöötamine on suur ülesanne...” (RV 1936, 22.04).

Eesti ajalehti kasutati allikana ühiskondliku ja poliitilise elu kajastamisel. Näiteks SNL artikkel “Petserlased presidendi valimistest” on kirjutatud eesti ajalehe andmete järgi: “Eesti ajaleht “Vaba Maa” kirjutab kurioosse sõnumi sellest, kuidas Petseri vene talupojad arutlevad omavahel tulevaste presidendivalimiste üle: “Kindral Larka on tähtis, aga meile on ta vähetuntud... Kindral Laidoner aga on esiteks tähelepanuväärne ja kõigile on tuntud ning teiseks on ta tsaari moodi. Tema valimegi.”” (SNL 1933, 19.12).

Eesti lehtedest kasutati allikana Päevalehte 13 korral ehk 4,7%, järgnevad Waba maa 8 – 3%, Kaja 4 – 1,4%, Põhja – Eesti 4 – 1,4%, Postimees 2 – 0,7%, Õpetajate leht 2 – 0,7% ja Maaleht, Sõnumed, Wõitlus, Kiirpost, Uus sõna 1 korraga – 0,3% artiklites, kus oli mainitud informatsiooni allikas.

Vene ajalehti kasutati allikatena vähem kui eesti omi. Vene väljaandeid kasutati järgnevalt: Golos Naroda 3 korral – 1,1%, Starõi Narvski Listok 2 – 0,7% ja Vesti Dnja, Tallinnski Russki golos, Russki kalendar, Vestnik Sojuza prosvetitelnõh obštšestv 1 korral – 0,3%.

Ühel korral olid allikateks Eesti saksa ajalehed Revaler Bote ja Revalsche Zeitung. Saksa lehte Revaler Bote kasutati teadusleiu kajastamisel ja Revalsche Zeitung informatsiooni krooni devalveerimise kajastamisel.

Välislehti kasutati allikana harva. Uusi Suomi't kasutati vabadussõjalase P. Telki põgenemisest teatamisel.

Peale mainitute oli allikatena märgitud ka ametnikke ja politseid (vt tabel 6). Muudeks allikateks olid veel Riigi Teataja, valitsuskomisjon, maakonnaavalitsus ja statistiline büroo.

Eelnevast võib järeldada, et 1930ndatel aastatel jätsid vene ajalehed sageli (keskmiselt 88 – 90% artikkelitest) avaldamata informatsiooniallikad. Enamik artikleid olid kirjutatud “olemasolevate teadete järgi”.

3. Diskursuse analüüsi tulemused

3.1 Metodoloogia

Uurimistöö teise osa ülesanne on vaadelda konkreetsete sündmuste kujutamist ja tõlgendamist venekeelsetes ajalehtedes. Samuti määratleda ajalehtede tähelepanu tähtsamatele probleemidele.

Selle osa uurimismeetodiks on diskursuse analüüs. Fairclough'i järgi on diskursus sotsiaalne käitumine, mis avaldub keeles. Diskursuse analüüs peab arvesse võtma mitte ainult teksti loomise ja tõlgendamise protsessi, vaid ka tekstide, protsesside ja nende sotsiaalsete omaduste vahelisi suhteid, samuti suhteid teksti, interaktsiooni ja konteksti vahel (Titscher 2000: 148).

Kriitiline diskursuse analüüs on "kriitiline" kahes aspektis: üks nendest tugineb Frankfurdi Koolile (Haberman), teine - nn. kriitiliste lingvistide traditsioonile. Vastavalt Habermanile peab kriitiline teadus tuginema ise-pegeldusele, s.t. peegeldama huvisid, millel see teadus põhineb, ja võtma arvesse interaktsioonide ajaloolisi kontekste (Titscher 2000: 144).

Kriitilise diskursuse analüüsi peamised printsiibid:

- Diskursi analüüs on interpreteeriv ja seletav. Kriitiline analüüs kasutab süstemaatilist metodoloogiat ja suhet teksti ja sotsiaal-, ideoloogilis-ning võimusuhte vahel.
- Võimusuhted peavad olema seotud diskursusega.
- Ühiskond ja kultuur on dialektiliselt diskursusega seotud: kultuur ja ühiskond on kujundatud diskursi poolt ja samal ajal ehitavad diskurssi üles.
- Keele kasutamine võib olla ideoloogiline.
- Diskursused on ajaloolised ja arusaadavad olles kontekstiga seotud. Diskursused ei ole fikseeritavad mitte ainult kultuuris, ideoloogias või ajaloos, vaid võivad olla seotud intertekstuaalselt (tekstidevaheliselt) ka teiste diskurssidega.

- Seos ühiskonna ja teksti vahel ei ole otsene, see võib väljenduda läbi intermediaarsuse
- Diskursus on sotsiaalkäitumise vorm. Kriitiline diskursuse analüüs on mõistetav kui ühiskondlik teaduslik distsipliin, mis eelistab rakendada oma saavutusi ja avastusi praktikas (Titscher 2000: 146).

Analüütiline raamistik (Titscher 2000: 150).

Teoreetilise lähenemise käsitlemiseks arendab Fairclough analüütilist raamistikku ning sellega on seotud interdiskursus (diskursside ja žanride kombinatsioon tekstis) ja hegemoonia (predominantsus ja dominantsus ühiskonna poliitilistes, ideoloogilistes ja kultuurilistes alustes). Iga diskursse nähtuse jaoks kasutab ta kolmemõõtmelisust (3 dimensiooni). Kolmemõõtmelisus sisaldab endas teksti, diskursuse praktikat (mis sisaldab teksti interpretatsiooni ja produktsiooni) ja sotsiaalset praktikat. Analüüs toetub nendele kolmele dimensioonile.

Sisu ja vorm on analüüsitud teksti tasemel. Teksti kaks aspekti – vorm ja sisu on (Faircloughi järgi) omavahel lahutamatud: sisu realiseerub osaliselt vormide kaudu, erinevad kontekstid sisaldavad erinevaid vorme ja vastupidi. Vorm on sisu osa. Lingvistiline analüüs tähendab grammatikat, sõnavara ja semantikat.

Diskurssiooni praktika tase on sidemeks teksti ja sotsiaalse praktika vahel. Siin on tegemist teksti produktsiooni ja interpretatsiooni sotsio-kognitiivsete aspektidega. Need on formeeritud sotsiaalse praktika poolt ja aitavad seda formeerumist, ja teiselt poolt, on nad tihedalt seotud teksti tasemel: teksti produktsioon jätab nn. vihjeid (cues) ja interpretatsioon toimub teksti elementide alusel. Diskursse analüüsi praktika sisaldab endas mitte ainult täpset seletust, kuidas osalejad interpretatsioonis seletavad (interpreteerivad) ja produtseerivad teksti, vaid ka diskurssiivsete nähtuste suhteid vastavalt diskursile, s.t interdiskursiivsust.

Interdiskursiivsus teksti analüüsis täidab “silla” funktsiooni teksti ja konteksti vahel. Interdiskursiivsus tegeleb küsimusega, kuidas žanri repertuaarid ja diskursid on omavahel kombineeritud. See, kuidas tekstid on lõppkokkuvõttes produtseeritud ja interpreteeritud,

sõltub sotsiaalsest kontekstist. Näiteks, tekstid on semantiliselt homogeensemad siis, kui sotsiaalsed suhted on ebastabiilsed. Näide ebastabiilsetest suhetest Fairclough järgi – suhted naiste ja meeste vahel kaasaegses Euroopa ja Ameerika ühiskonnas.

Diskursiivse nähtuse kolmanda dimensiooni – sotsiaalse praktika – analüüs viitab sotsiaalse organisatsiooni erinevatele tasemetele: situatsioon, institutsionaalne kontekst, laiem grupp sotsiaalseid kontekste. Huvi keskmes on võimu küsimus. Võim ja ideoloogia võivad avaldada mõju kõikidele konteksti tasemetele. Fairclough viitab Gramsci hegemoonia kontseptsioonile. Ta lähtub olulisest seosest diskursuse ja hegemoonia vahel. Hegemooniat on käsitletud transitoorse ja ebastabiilsena ja diskursi aspektid on potentsiaalse kulturaalse hegemoonia ala. Näide: Margaret Thatcheri poliitiline dominants Suurbritannias. Thatcheri kui poliitilise liidri identiteet konstruktsioon, “rahvas” või “publik” ja suhted liidri ja rahva vahel.

Diskursuse tüüpide omavahelised seosed jäävad vaieldamatuks ja peavad olema ehitatud adreessatide enda poolt. Thatcheri enda identiteet on määratud pingest poolt, mis esineb maskuliinse autoritaarsuse ja feminiinsuse (rõhutatud ka nt. tema juukselõikuse, juuste stiili abil) vahel. Kuulajate või publiku jaoks on olemas ka teine pingest tüüp – autoritaarsuse ja solidaarsuse suhte vahel. Näiteks “meie” võib sümboliseerida solidaarsust ja teiselt poolt ja samal ajal ka autoritaarsust (Titscher 2000: 150).

Käesolevas töös ei ole tegemist laiaulatusliku uurimisega. Valisin välja artiklid, milles oli juttu 1930., 1934. a. valimistest linnavolikogudesse ja 1932., 1933. ja 1936. a. rahvahääletusest põhiseaduse muutmiseks.

Vaadeldaval perioodil ilmus kokku 112 lugu. Analüüsi aluseks on võetud 58 artiklit. Iga käsitletud sündmuse kajastamist on vaadeldud kuu aja jooksul, et jälgida artiklite ilmumissagedust.

18. – 19. jaan. 1930. aasta linnavolikogude valimiste kajastamist on vaadeldud perioodil 1. – 28. jaan. 1930. a.; 14. - 15. jaan. 1934. a. valimisi perioodil 1. – 20. jaan. 1934. a.; 1932.

ja 1933. a. rahvahääletusi põhiseaduse muutmiseks on vaadeldud perioodidel 19.07. – 20.08. 1932 ja 20. 09. – 20.10. 1933.; 23. – 25. veebr. 1936. a. toimunud rahvahääletust Rahvuskogu kokkukutsumiseks on käsitletud 04.02. – 02.03. 1936. a. jooksul.

Esile tuli 9 diskursust. Neist esimesed kolm on seotud valimistega linnavolikogudesse. Järgmised neli diskursust keskenduvad rahvahääletustele põhiseaduse muutmiseks. Rahvahääletus Rahvuskogu kokkukutsumiseks esineb kolmanda grupina. Viimane, identiteedi diskursus esineb koos teistega ja toob välja, millisel tasandil venelased identifitseerusid Eestiga.

Uurimus on läbi viidud Norman Fairclough'i (1992) diskursuse analüüsi skeemi järgi: teksti kirjeldamine, tõlgendamine ja seletamine. Teksti kirjeldamine käsitleb järgmisi punkte: - millistele struktuuridele tuginetakse (vastandus, võrdlus, kogemus jt); - missugust suhteväärtust sõnad sisaldavad (aitab luua sotsiaalseid suhteid diskursuses osalejate vahel); - millist väljenduslikku väärtust sõnad sisaldavad (viitab autori hinnangutele); - kas kasutatakse asesõnu meie-teie (väljendab identifitseerumist, sotsiaalset distantsi); - kas teksti looja näeb ette erinevaid auditooriume.

Tõlgendamine ja seletamine keskendub küsimustele: - mis antud diskursuses on tüüpiline; - millised võimusuhted situatsioonilisel, institutsionaalsel ja ühiskondlikul tasandil kujundavad seda diskursust; - kui mitmetähenduslik on tekst teatud interpreteerijate jaoks; - millistele allikatele toetutakse väidete esitamisel.

3.2 Diskursuse analüüsi tulemused

Diskursus: Mittevenelased ei kaitse vene kogukonna huve

Taust: aastatel 1930 ja 1934 toimusid valimised linnavolikogudesse. Vene ajalehed toetasid volikogudesse kandideerivaid vene esindajaid.

Venekeelsete ajalehtede suhtumine teemasse kajastus otseselt pealkirjade kaudu, mis olid tähtsad huvi äratamiseks loo vastu – näiteks “Hääletage vene nimekirja poolt heaolu nimel” (Starõi Narvski Listok 1930, 18.01).

Kiideti vene esindajaid. Ajalehtede tähelepanu oli suunatud eesti keele oskusele. “Rumjancev valdab täielikult eesti keelt, seetõttu orienteerub ta kõiges, mis toimub Riigikogus ja suudab ka töötada Riigikogu komisjonides, kus on hädavajalik eesti keele oskus.” (Starõi Narvski Listok 1930, 09.01). “A. Egorov ja A. Sorokin oskavad suurepäraselt eesti keelt. Vene vähemuse tugev esindus omab suurt tähtsust.” (Vesti Dnja 1930, 13.01).

Selles diskursuses võrreldakse vene esindajaid mittevene esindajatega, kes venekeelsete ajalehtede arvates ei kaitse vene kogukonna huvisid. Tekstid on konstrueeritud propagandistlikul viisil, sisse on toodud konkreetseid vastandused, mis ilmnevad sõnade kaudu: “võõrad” ja “omad”, “vene” – “mittevene”, “õigeusklik” – “mitte-õigeusklik”:

“Ükski vene hääl ei tohi olla antud mittevene nimekirja poolt, sest mittevene tegelased ei hakka kunagi kaitsma vene huve: neil on küllalt oma tegemisi, et lisaks veel hoolitseda võõraste eest”. (Starõi Narvski Listok 1930, 09.01).

Selle teema kajastamisel esitavad ajalehed loo lõpus retoorilisi küsimusi. Nii jääb loo lõpp lugejale paremini meelde ja annab ainet mõtiskluseks.

““Narvskoje Objedinenije” poolt kaitstavates nimekirjades on esimestele kohtadele seatud kandidaadid rahvuselt mittevenelased ja usutunnistuselt mitteõigeusklikud. Kas niisugused isikud hakkavad kaitsma vene huvisid?” (Starõi Narvski Listok 1930, 16.01).

Kuna selle artikli autor oli linnavolikokku kandideeriv G. Rumjancev, siis oli autor siia lisanud oma subjektiivse arvamuse. Olukorra kirjeldamiseks kasutati propagandistlikke näiteid, mis paneksid lugejad vene kandidaate uskuma.

Valimistest rääkides viidati eelnevale negatiivsele kogemusele. Näiteks kirjeldati propagandistlikult ja manipuleerivalt seda, kuidas venelased aastakümnete jooksul järelemõtlematult olid hääletanud.

“Eesti vene elanikkonnal tuleks kogu “eelvalimise aabitsat” tundma õppida ja hääletada järelemõeldult, st rahvusliku enesearmastuse nimel anda oma hääl ainult venelaste poolt.” (Starõi Narvski Listok 1930, 18.01).

Antud diskursuses ilmnes vastandus “teised” (= eestlased) ja “meie” (= venelased). Autorid panid end “meie” hulka. “Teistena” esinesid mittevenelased:

“Kogemus näitas, et keegi teine ei hoolitse meie, venelaste eest. Anda oma hääl mittevene nimekirja poolt tähendab rahvuspositsiooni kaotamist.”

“Kui linnavolikogudesse valitakse suur arv vene volinikke, siis osutavad vene elanike huvid vastaval määral kaitstuks.” (Starõi Narvski Listok 1934, 04.01).

Artiklite autorid kutsusid üles hääletama “oma vene poolt”. Näitena võib tuua ühe “kogemuse” kujutamist:

“Endise volikogu töökogemus näitas, et venelased, kes pääsesid volikogusse eesti nimekirjades, ei kaitse venelaste huve. Oma tegevuses pole nad mõjutanud mitte rahvuslikest huvidest, vaid oma parteilisest vaatevinklist ning siiamani ei säilitanud nad kunagi kontakti vene volinikega. Sellepärast peavad venelased hääletama oma vene nimekirja poolt.” (Starõi Narvski Listok 1934, 09.01).

Käsitletud ajalehtedes toetuti sõnumi edastamisel vene ajalehtedele. Näiteks Starõi Narvski Listok võttis allikaks “Vesti Dnja” ja “Narvskoje Objedinenije”, õigemini arvustas teiste ajalehtede positsioone. See oli tolleaegsetele vene ajalehtedele väga iseloomulik.

Sama diskursuse raames viidati vene ajalehe “Narvskoje Objedinenije” halvale mõjule vene lugejaskonnale. Narva ajalehest räägiti teravalt negatiivsel toonil, väideti, et see ajaleht “mürgitab” venelasi. Tallinnas ilmuv ajaleht Vesti Dnja kirjeldas paralleelselt Narva vene ühiskonna kombeid, nimetades neid “kohutavateks” ning Narva vene ajalehe kirjeldamiseks kasutas metafoori “mürgiseen”:

“Narva venelased ei suutnud ühineda linnavolikogude valimistel. Nüüd andis blokk välja oma väljaande. Narva vene ühiskonna kohutavad kombed... Meie ajalehed olid erinevad ...nagu mürgised seemned, need tekkisid ja hukkusid...” (Vesti Dnja 1930, 10.01).

Narvas ilmuv Starõi Narvski Listok suhtus sama negatiivselt ajalehte “Narvskoje Objedinenije”. “Häälekandja “Narvskoje Objedinenije” on mõeldud nende vene kandidaatide kiusamiseks, kes ei kuulu ühinenud nimekirja.” (Starõi Narvski Listok 1930, 16.01).

Selles diskursuses osalesid etnilised grupid, st. venelased ja eestlased. Selgelt tuli välja venelaste usaldamatus eestlastele vastu. Kuid eestlased olid juhtival positsioonil, venelased tundsid end võõrana. Seega oli võim jagunenud ebavõrdselt ning jaotus püsiv.

Diskursus: Hajutatus vene vähemuse seas raskendab nende õiguste kaitsmist

Taust: See diskursus tuli selgelt välja. Tollel ajal oli märkimisväärne, et vene rahvus elas isoleeritult mitte ainult eestlastest, vaid ebakõla oli tunda ka vene ühiskonna juhtivas ringkonnas. Valimistel linnavolikogudesse tekkis sama probleem: oli tunda hajutatust vene vähemuse seas.

Artiklite kaudu pöördusid autorid venelaste poole üleskutsega ühineda:

“Hajutatus vene vähemuse hulgas mõjutab äärmiselt ohtlikult tema rahvuslik-kultuuriliste õiguste kaitsmist. Vene elanikkonna ühinemine kajastub soodsalt tema huvides.” (Starõi Narvski Listok 1930, 14.01).

Käsitletud artiklites ei olnud tegemist autori isikliku suhtumisega, sest sõnumi allikaks olid vene poliitikud, kes tegutsesid vene ühiskonna juhtkonnas. “Vastuolud vene kogukonna juhtivas ringkonnas võivad äärmiselt negatiivselt mõjuda eelolevatele linnavolikogude valimistele. Vene saadikud peavad leidma viisi tekkinud olukorra lahendamiseks.” (Vesti Dnja 1930, 03.01).

Tekstid olid konstrueeritud vastandusele “vene elanikkond” ja “vene juhtkond”. Artiklid omasid ideoloogilist iseloomu. “Vene elanikkonna huvid peavad olema kõrgemal isiklikest huvidest. Vene fraktsioon peab olema ühtne.” (Vesti Dnja 1930, 22.01).

“Kahjuks jätkavad Vene Rahvusliku Liidu juhid oma poliitikat, mis veel rohkem teravdab ebakõla vene ühiskonnas. Tuleb ainult loota, et uue rahvusliku liidu valitsuse saab koostada niisugustest isikutest, kes suudavad tülid lõpetada.” (Vesti Dnja 1934, 11.01).

Artiklites esinevaid tegelasi olid kujutatud negatiivselt. Laused oli suures enamuses negatiivsed ning kõik kasutatavad verbid olid aktiivsed. Tekstide autorid nimetasid konkreetselt tegijaid:

“Rumjancev, Vassiljev ja Ivanov ei saa olla majaomanikeks, sest nad omavad suuri kaubaasutusi. Tuleb valida tööliste kaitsjaid, kes hoolitsevad rahva huvi eest.” (Starõi Narvski Listok 1930, 16.01).

Enamus lausetest olid jutustavat laadi, kuid esines ka üksikuid küsilauseid. Küsimustena oli esitatud venelaste võrdlus teiste vähemustega. Näiteks “Aga kui palju on Tallinnas venelasi ja juute?” (Vesti Dnja 1930, 17.10). Need küsimused olid esitatud mõjutamise eesmärgil. Võrdluse illustreerimiseks võib tuua näite, kuidas oli kujutatud juudi vähemust:

“Eelmistel valimistel said linnavolikogudesse 1 venelasest ja üks juudist volinik. Juudid tegid kõik, mis oli nende võimuses, aga venelased “puhkasid” valimiste päevadel ning kolme voliniku asemel said nad ainult ühe.” (Vesti Dnja 1930, 17.01).

Tekstide autorid olid erinevad: 2 vene ajakirjanikku, 1 professor ja 1 poliitik. Rääkides vene kogukonnast, ei kasutanud autorid asesõna “meie”, vaid kasutasid väljendeid “vene vähemus”, “vene ühiskond” või “vene elanikkond”.

Selles diskursuses oli juhtivas positsioonis teine rahvusvähemus – juudid, keda toodi venelastele eeskujuks.

Diskursus: Häda-ühiskonnategelased kahjustavad vene ühisttegevust

Taust: Toetades vene esindajaid valimistel linnavolikogudesse, kutsusid vene ajalehed lugejaid üles suhtuma sellesse küsimusesse ettevaatlikult. Ajalehtede arvates oli vene saadikute hulgas palju häda-ühiskonnategelasi, kes kahjustasid vene tegevust, nad ei kaitsnud kogu vene kogukonna vaid oma isiklike huve.

Selles diskursuses esines vastandus “vene volinikud” ja “vene häda-ühiskonnategelased”. Venelaste ees seisis küsimus: kelle poolt hääletada?:

“Kogu küsimus seisneb nüüd selles, kelle poolt hääletada?...Suureks õnnetuseks on meie vene ühiskondlikus liikumises palju hädavareseid, kes otsivad heaolu ühiskondlikus tegevuses...Me mäletame paljusid häda-ühiskonnategelasi, kes oma käitumisega näitasid end meie vene ühisttegevuse kahjustajatena.” (SNL 1934, 13.01).

“Tulevane vene fraktsioon linnavolikogus ei peaks olema niivõrd arvukas, kuivõrd tuleks mõelda kõrge kvaliteedi peale ning valija peaks rohkem mõtlema iga kandidaadi peale eraldi.” (SNL 1934, 11.01).

Artiklites nimetati ka konkreetseid tegijaid. Nende kirjeldamiseks kasutati negatiivset väljendit “hävitav ükskõiksus”:

“Jaanilinlased andsid linnavolikogude valimistel oma hääle Rahvusliku Liidu nimekirjale, mille tulemuseks on endiselt halvad teed, halb veevõrk jne...Vene volinikud P.Pereplettšikov ja A.Obraztsov suhtusid elanike vajadustesse hävitava ükskõiksusega.” (Starõi Narvski Listok 1930, 09.01).

Selles diskursuses olid tegelasteks venelased. Kuigi võimusuhted olid võrdsed, kutsuti diskursuses üles olema ettevaatlikum: venelaste seas leidus vene tegevuse kahjustajaid.

Diskursus: Presidendi institutsioon tagab püsiva riigivõimu

Taust: 1932. a. toimus rahvahääletus põhiseaduse muutmiseks. Vesti Dnja toetas seda projekti, eriti presidendi institutsiooni sisseviimist.

Käsitletud tekstidele oli iseloomulik, et need olid konstrueeritud vastandustel “valitsuskriis” ja “stabiilne riigivõim”. Ajalehtedes kirjutati kujunenud negatiivsest olukorrast, mida iseloomustasid sagedased valitsuskriisid:

“Käesoleval ajal käib meie poliitiline elu parteilise valitsemise märgi all, mis on tihedate valitsuskriiside üheks põhjuseks. Kõik need kaalutlused suunavad meid võtma positiivset seisukohta põhiseaduse muutmise eest hääletamisel.” (Vesti Dnja 1932 14. 08).

Vaadeldud artiklis oli sisse toodud konkreetne vastandus. Presidendi institutsiooni seostati püsiva poliitilise olukorraga: “Presidendi institutsiooni sisseviimise korral muutub sisepoliitiline olukord püsivamaks. See aitab kaasa Eesti arenemisele ja edenemisele.” (Vesti Dnja 1932, 12.08).

Eesti edenemist seostati selgelt vene vähemuse poliitilise ja majandusliku olukorra paranemisega.

Tekstides ei olnud tegemist varjatud propagandaga. Artikli pealkiri väljendas otseselt lehe suhtumist, näiteks Vesti Dnjas “Presidendi poolt” (1932, 12.08). Sellega mõjutati oskuslikult vene lugeja arvamust: “Kõneldes konstitutsiooni muutmise poolt, järjelikult püsiva riigivõimu poolt, näitab vene kogukond oma poliitilist küpsust”.

Põhiseadusest kirjutades viidati eelnevatele kogemustele, mis rääkisid projekti kasuks: “Möödunud aastate kogemus näitas, et meie põhiseaduses on mõni lünk, mille saab täita kavandatud presidendi-institutsioon.” (Vesti Dnja 1932, 12.08).

Tegelastena joonistasid välja president ja etniline grupp - vene kogukond. President oli juhtival positsioonil, näitab usaldust ja tagab püsiva riigivõimu.

Diskursus: Põhiseaduse muutmise halvendab vene kogukonna tulevikuväljavaated

Taust: Starõi Narvski Listok ei toetanud 1932. ja 1933. a. põhiseaduse muutmise projekti. Seega oli 2 vastandlikku diskursust samas küsimuses, mis tulenes ajalehtede erinevatest eelistustest. Starõi Narvski Listok toetas Vene Rahvusliku Liidu esindajaid, kes olid selle eelnõu vastu.

Presidendi institutsiooni suhtuti negatiivselt. Presidenti nimetati sõltumatuks diktaatoriks ja piiramatuks valitsejaks.

Tekstides tekkisid vastandused “president” ja “parlament”. Räägiti, et “presidendi piiramatud õigused annavad talle võimaluse täielikult mõjutada parlamenti ja paralüüeerida selle tegevust”. Tekstides, milles kirjeldati presidenti, kasutati tihti ümbersõnastust: “Saadikute vähendamine meie parlamendis korraldatakse eesmärgil, et tulevasel piiramatul valitsejal oleks kergem mõjutada saadikute vähemust või üldse mitte neid arvestada.” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Selles diskursuses ilmneb vastandus “demokraatia” ja “diktatuur”. “Praegu me võime vabalt kaitsta oma õigusi, pärast hakkame sõltuma presidendi armuannist.” (Starõi Narvski Listok 1933, 21.09).

Rääkides põhiseaduse muutmisest, märgiti tekstides otseselt, mis on “hea” ja “halb”. Tuleviku seostati “halvaga”, kasutati sõnu “diktatuur”, “armuand” ja “ähvardav ohtlikkus”.

Näitena võiks tuua ühe “halva” olukorra: “Põhiseaduse muutmise seab kahtluse alla rahva õigused, annab need presidendile, kes võib oma äranägemisel kinnitada või ära muuta seaduseelnõusid, mida pakub välja Riigikogu. Tuleb välja, et rahvas hakkab ootama justkui armuannina seda, millele tal on õigus.” (Starõi Narvski Listok 1933, 21. 09).

Tekstis viidati eelnevale kogemusele: “15 aastat olid meie demokraatliku riigi seadused kõigile head ja nende muutmiseks ei ole mingit põhjust.” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Tekstides vastandati “hea olevik” “tundmatule tulevikule”. Auditoriumi mõjutamise eesmärgil kasutati ütet ja hüüdlauseid: “Venelased! Ärge murdke meie riigi konstitutsioonilist korda! Ärge jookskite ülepeakaela teadmatusesse...”

Lugejaskonna arvamuse mõjutamise eesmärgil kasutati retoorilisi küsimusi. Näiteks: “Aga kas meil Eestis on niivõrd autoriteetset isikut, kellele rahvas kerge südamega võiks delegerida oma õigused ja anda erakordse piiramatu võimu?” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Antud diskursusele oli tüüpiline negatiivsete väljendite kasutamine. Kuna tegemist ei olnud varjatud tähendustega, muutusid tekstid agressiivseks.

Rääkides presidendi institutsioonist, toetasid autorid vene poliitikute arvamust. Sel juhul võib öelda, et andmeallikad ei olnud usaldusväärsed. Esiteks, vene poliitikud, kes võtsid sõna, olid presidendi institutsiooni vastu. Teiseks, tekstides ei olnud kasutatud eestikeelseid allikaid.

Diskursus: Riigikogu liikmete arvu vähendamine viib venelaste esindatuse kaotamiseni

Taust: 1933. a. vapside põhiseaduse muutmise projekt nägi ette Riigikogu liikmete vähendamist 50-le, mida ei toetanud vene ajalehed.

Riigikogu liikmete arvu vähendamisesse suhtuti negatiivselt. Jälgiti konkreetse auditoriumi huve. Räägiti, et Riigikogu vähenemine ei anna kasulikke tulemusi vene vähemusele:

“Vene vähemusele on vabadussõjalaste seaduseelnõu täiesti vastuvõtmatu juba sellepärast, et saadikute arv väheneb poole võrra ja vene esindus redutseerub nullini.” (Starõi Narvski Listok 1933, 21. 09).

Rääkides Riigikogu liikmete arvust, toodi võrdluseks teiste riikide parlamente. Selles kirjelduses võrreldi väärtusi, mida peeti oluliseks teistes riikides:

“Maaailma parlamentides ei ole rahvaesindus kunagi väljendatud piiratud arvuga. Näiteks, Inglismaal on rahvasaadikute arv umbes 600 inimest, Prantsusmaal – 600, Poolas – 400, Soomes – 200. Mida täiuslikumalt on väljendatud rahvaesindus, seda otstarbekohasemalt käib töö.” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Riigikogu liikmete vähenemise kirjeldamisel räägiti selle olukorra põhjustanud vapsidest negatiivsel toonil:

“Vapsid räägivad, et vähendamise vajadus tuleneb majanduslikest teguritest. Ärgu nad viigu rahvast eksitusse. See on lapsemäng, mitte reaalne kokkuhoid, sest Riigikogu ülalpidamine läheb aastas maksma ainult 25 – 30 senti inimese kohta.” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Vapse nimetati liialt enesekindlateks: “Suure enesekindlusega kõlavad vapside kinnitused, et nad viivad riigi majanduskriisist välja. Londonis, nagu teada, toimus suur majanduskonverents, kus viibis 70 erineva riigi esindajaid. Kuid konverentsil ei õnnestunud leida finantsprobleemide kõrvaldamise retsepti. Jääb selline mulje, et seda retsepti omavad eesti vabadussõjalased, kuid, tegutsedes egoistlikult, hoiavad seda saladuses.” (Starõi Narvski Listok 1933, 14.10).

Riigikogust rääkides toetuti vene poliitikute arvamusele. Näiteks “I. Gorškov arvab, et 50 saadikuga ei saa parlament töötada”, “Saadik A. Gretšanov märkis, et võimu ei tohi anda väikesele grupile, kes tahab riigi seadusi oma moodi muuta”.

Diskursus: Tõnissoni valitsuse häbistav lõpp

Taust: 1933. a. proovis Tõnissoni valitsus sisepoliitilist kriisi reguleerida kaitseseaduse kehtestamisega. Vesti Dnja suhtus negatiivselt Tõnissoni valitsusesse.

Tekstides kritiseeriti Tõnissoni valitsust. Tõnissoni valitsemisaega seostati rahulolematuse perioodiga:

“Viie kuu jooksul korraldati üritusi, mis põhjustasid opositsiooni kasvu. Tema valitsuse ajal toimus kaks rahvahääletust, mis kinnitasid, et elanikud ei olnud rahul koalitsioonipoliitikaga. Tõnissoni kabinet viis sisse eeltsensuuri, mitu korraldust, mis suurel määral kärpisid elanike kodanikeõigusi. Kogu riigis kehtestati kaitseseisukord, kuigi selleks ei olnud mingit põhjust.” (Vesti Dnja 1933, 19.10).

Tekstides kiideti valitsuse lahkumispalve esitamist. Seda nimetati valitsuse parimaks otsuseks:

“Tõnissoni kabinet läks erru. See on parim väljapääs sellest äärmiselt raskest olukorrast, mis oli tekkinud seoses rahvahääletuse tulemustega. Rahvas avaldas oma umbusaldust valitsusele, andes oma hääle konstitutsiooni muutmiseks.” (Vesti Dnja 1933, 19.10).

Ajaleht väljendas oma suhtumist otseselt pealkirja kaudu, nimetades valitsuse tagasiastumist “Häbistavaks lõpuks”. Rääkides Tõnissoni valitsemisajast ei süüdistatud tekstides otseselt Tõnissoni, vaid tema nõunikke või üldse koalitsiooni. Vastupidi - suhtumine endisesse riigivanemasse oli positiivne. Ilmnes vastandus “Tõnisson ja Tõnissoni nõunikud”:

“Me arvasime uue valitsuse moodustamise esimesest päevast peale, et Tõnissoni kabinet ei saa olla kauakestev...Me võime ainult lisada, et auväärne poliitiline tegelane jäi oma nõunike pantvangiks, kes mängisid saatusliku rolli nii K. Pätsi valitsuskriisi väljakutsumisel, kui ka Tõnissoni valitsuse viiekuulise eksisteerimise ajaloos”;

“Koalitsiooni viga seisnes selles, et ei tehtud järeldusi pärast teist põhiseaduse muutmise rahvahääletust.” (see leidis aset 10. – 12. juunil 1933. a., kuid eelnõu kukkus läbi. B. T.) (Vesti Dnja 1933, 18. 10).

Antud diskursuse puhul on tüüpiline autorite oma arvamuste kinnitamine. Selleks kasutatakse väljendeid: “Me juba märkisime...”, “me arvasime algusest peale ...” jne. Niimoodi autorid kinnitasid oma positsiooni.

Diskursus: Põhiseaduse muutmine on kogu riigi, eriti vähemuste huvides

Taust: Aastal 1936 toimus rahvahääletus Rahvuskogu kokkukutsumiseks. Vene ajalehed olid põhiseaduse muutmise poolt. Starõi Narvski Listoki andmetel hääletas rohkem kui 90% venelasi “poolt”.

Presidendi otsusesse parandada konstitutsiooni suhtuti positiivselt, tekstides nimetati riigivanemat tihti “targaks”:

“Meie tark riigivanem arvas õieti, et riigi korra uuendamine tuleb läbi demokraatia seaduste järgi.”(Vesti Dnja 1936, 18.02).

“Riigivanema otsus on kõige õigem ja kindlam viis kutsuda kokku oma parimad inimesed, keda valis rahvas.” (Vesti Dnja 1936, 21.02).

Tekstid olid konstrueeritud propagandistlikul viisil. Tähelepanu äratamiseks esitati artiklite alguses retoorilisi küsimusi:

“Kas meie konstitutsiooni on vaja muuta? Meile tundub, et sellele küsimusele ei saa olla kahte vastust. Meie käesolevas põhiseaduses on palju puudusi. See annab riigivanemale liiga suured õigused, mida ei ole ühelgi presidendil üheski vabariigis. Missuguseid järeldusi võib sellest teha? Ainult ühe järelduse: kõik me peame tulevasel hääletusel andma oma hääle Rahvuskogu kokkukutsumise poolt.” (Russki Vestnik 1936, 05.02).

Artiklites jälgiti konkreetselt vene auditooriumi huve: “Kui te tahate, et teie rahvuskultuur areneks eesti rahvuskultuuri kõrval, siis hääletage Rahvuskogu kokkukutsumise poolt.” (Russki Vestnik 1936, 22.02).

Auditooriumi arvamuse mõjutamiseks seostati heaolu riigiga. Autorid kutsusid üles, hääletama põhiseaduse muutmise poolt:

“Meie ei pea unustama, et meie heaolu on tihedalt seotud riigi heaoluga. Riik ei saa areneda ilma hea põhiseaduseta. Praegune konstitutsioon ei rahulda kedagi, seda tunnistas kogu elanikkond. Kui me tahame, et kõigile meile oleks antud võimalus rahulikult korraldada oma elu demokraatlikul alusel, siis peame me kõik üksmeelselt andma oma hääle Rahvuskogu kokkukutsumise poolt.” (Russki Vestnik 1936, 19.02);

“Vene rahvusvähemus on eluliselt huvitatud sellest, et meie riik elaks demokraatia seaduste järgi.” (Starõi Narvski Listok 1936, 07.02).

Selles diskursuses ilmnes, et venelased seostasid end eesti kodanikkonnaga. Autorid ei teinud kahes tekstis jaotusi “meie” ja “nende” vahel, vaid nimetasid auditooriumit “eesti elanikeks” ja “eesti rahvaks”:

“Hääletades riigikogu kokkukutsumise poolt, mõistis eesti rahvas hukka vapside liikumise, kes oma diktatuuri kehtestamisega püüdsid likvideerida demokraatiat.” (Starõi Narvski Listok 1936, 28.02).

“Eesti elanikkond on siia maani säilitanud terve ja targa instinkti kõigis rasketes ja vastutavates küsimustes, mis lahendatakse rahvahääletusega. Valitud riigivanem ja kahekojaline parlament tagavad riigiorganite tasakaalu ja töövõimelisuse.” (Vesti Dnja 1936, 19.02).

Informatsiooni edastamisel toetusid autorid eesti allikatele, millele pöörati ka auditooriumi tähelepanu, näiteks “Tuhat korda on õigus ministril K. Selteril, kes oma viimases kõnes märkis, et käesolev üleminekukord on hea seni, kui riigi eesotsas seisab niisugune tark ja kogenud riigitegelane nagu K. Päts. Siis võime olla rahulikud.” (Russki Vestnik 1936, 05.02).

“Meie” – diskursus

Taust: 1930ndatel aastatel venelased seostasid oma heaolu Eesti riigi heaoluga. Vene ajalehtedes kasutati tihti sõna “meie riik”.

Kui vene ajalehtedes räägiti rahvusest ja usust, vastandati venelasi “teistele”, sh. eestlastele. Riigi tasandil identifitseerusid venelased Eestiga. Näiteks see, kuidas Starõi Narvski Listokis kujutatakse Eestit:

“Ei saa olla ükskõikne oma riigi saatuse suhtes...Hoida kõrvale, kui kavandatakse riigi korraldamise uusi vorme, tähendab olla väikekodanlane mitte kodanik.”(Starõi Narvski Listok 1936, 24.01).

“Vene vähemus tõestas, et ta ei ole lojaalne mitte ainult valitsuse ürituste suhtes, vaid soovib riigi heaolu tõusu ning tal on rõõm olla algatuste toetajaks, mis on suunatud riigi heaolu tõusule.” (Starõi Narvski Listok 1936, 28.02).

Seoses 1936. aasta rahvahääletusega samastati ajalehtedes vene – eesti rahvast:

“Eesti rahvas oma sõbraliku “poolt” hääletamisega tõestas, et esmajärjekorras on talle kallis kodumaa heaolu ja riigi vabadus, mis on saadud verega, ning et ta on truu demokraatia printsiipidele.” (SNL 1936, 28.02).

“Kahtlemata täidab Eesti vene elanikkond, kes alati on silma paistnud oma lojaalsusega Eesti võimude suhtes, nüüd oma kohust ja osalemisega rahvahääletusel väljendab oma usaldust ning pakub toetust riigile.” (SNL 1936, 21.02). “Eesti vene elanikkond mängis üsna tähtsat rolli hääletuse õnnestumises. Üksmeelsus valitses vene vähemuse seas, rohkem kui 90% hääletas “poolt”. Vene vähemus tõestas, et ta ei ole lojaalne mitte ainult valitsuse ürituste suhtes, vaid soovib riigi heaolu ja tal on rõõm olla algatuste toetajaks, mis on suunatud riigi heaolu tõusule (SNL 1936, 28.02).

Negatiivselt suhtuti nendesse, kes olid põhiseaduse muutmise vastu. Neid nimetati riigi vaenlasteks: “Meie riigi vaenlased viivad läbi salaagitatsiooni Rahvuskogu kokkukutsumise vastu.” (Vesti Dnja 1936, 21.02).

Tekstides kiideti Eesti riiki, kus arenes vene rahvusvähemus:

“Eesti iseseisvuse ajal on palju tehtud riigi õigusliku elu korraldamiseks ja reguleerimiseks. Mis puutub vene elanikkonda, tasub meenutada maaelu ümberkorraldust Narvatagusel ja Petserimaal....Ei tohi unustada, et Balti riikides sündinud noor rahvuslik entusiasm oli siiamaani suurepäraseks vastumürgiks lääne ja ida “nakkuste” ja kiusatuste vastu.” (Vesti Dnja 1936, 19.02).

Eesti riigi olukorda võrreldi teiste riikide olukorraga: “Hädavajalik on meeles pidada, et käesoleval ajal ei ole olukord Eestis halvem ja seepärast on siin palju parem elada kui suurtes Euroopa riikides.”

Venelased identifitseerusid Eestiga riigivanema tasandil, kui ajalehtedes kirjutati põhiseaduse muutmise poolt:

“Meie tark riigivanem arvas õieti, et riigikorda tuleb uuendada läbi demokraatia seaduste järgi.” (Vesti Dnja 1936, 18.02).

Tekstides identifitseeruti ka konstitutsiooni tasandil: “Kas meie konstitutsiooni on vaja muuta?” (Russki Vestnik 1936, 05.02).

Samas käsitleti valimisi linnavolikogudesse läbi rahvuslike huvide prisma. Näiteks “Kogemus näitas, et keegi teine (=eestlane) ei hoolitse meie, venelaste eest.” (Starõi Narvski Listok 1934, 04.01).

Järeldusi

Juhtivaks diskursuseks oli “meie” diskursus. Riigi, konstitutsiooni, presidendi ja kodaniku tasemel samastasid venelased end eestlastega.

Samas, kui ajalehtedes räägiti rahvusest ja usust, vastandati venelasi “teistele”, st eestlastele.

Diskursustest ilmnes tugev rõhutatus mittevenelasteks ja venelasteks. Tegelaste omavahelisi suhteid vaadeldes tuli ette, et mittevenelastel oli juhtiv positsioon. Teised rahvusvähemused nagu juudid ja sakslased olid venelastele eeskujuks.

Kui diskursustes esinesid tegelastena riigid, oli Eestil võrreldes teiste Euroopa riikidega oluline roll. Eestit nimetati demokraatlikuks riigiks, kus oli palju parem elada kui teistes Euroopa riikides.

Diskursuste kokkuvõtteks võib öelda, et mõned neist toetavad üksteist (näiteks “Põhiseaduse muutmine halvendab vene kogukonna tulevikuväljavaateid” ja “Riigikogu liikmete arvu vähendamine viib venelaste esindatuse kadumiseni”), mõned sattuvad omavahel vastuollu (näiteks “Presidendi institutsioon tagab püsiva riigivõimu” ja “Põhiseaduse muutmine halvendab vene kogukonna tulevikuväljavaateid”).

Niisuguste rühmade moodustumine on tingitud ajalehtede erinevatest eelistustest. Vesti Dnja oli Eesti-kesksem kui Starõi Narvski Listok. Vesti Dnja tekstides lähtutakse Eesti riigi huvidest, Starõi Narvski Listokis – Vene Rahvusliku Liidu huvidest.

Kokkuvõte

1930ndatel aastatel siin oli käsitletud venekeelsete ajalehtede tähelepanu pööratud Eestile ja Eestis elavatele venelastele, kuna venelased seostasid oma elu Eesti riigiga. Lehtedes kutsuti lugejaskonda aktiivselt osalema riigi poliitilises ja ühiskondlikus elus.

Vaadeldud aastatel esines Eesti-ainelisi artikleid 47,5% üldarvust, domineeris uudislugu. Kõige sagedamini valgustati nelja teemade valdkonda: kuritegevus, kultuur, majandus ja poliitika. Vene kogukonna arvamust väljendasid ja kujundasid ajakirjanduses põhiliselt toimetused ja toimetusega seotud tegelased. Informatsiooniallikate märkimine ei olnud veel levinud.

Vaadeldud ajalehed tunnistasid Eesti iseseisvumist ja kiitsid Eesti Vabariigi demokraatlikku riigikorda. Riigi tasandil identifitseerusid venelased Eestiga. Tihti kasutati väljendit “meie riik”. 1936. aastal kutsusid vene ajalehed üles hääletama põhiseaduse muutmise poolt, meenutades, et venelaste heaolu on tihedalt seotud Eesti riigi heoluga. Kuid linnavolikogude valimistel toetasid ajalehed vene esindajaid, põhjendades seda sellega, et mittevenelased ei kaitse nende huve.

1930ndatel aastatel aitas vene ajakirjandus kaasa vene elanikkonna kohanemisele uue poliitilise olukorraga. Esiteks andis informatsiooni Eesti ühiskondlik-poliitilise elu kohta, teiseks tutvustas venelaste olukorda Eestis ning andis võimaluse kuulda nende häält. Probleemi nägid ajalehed vene kogukonna hajutatuses, mis raskendas nende õiguste kaitsmist.

Summary

This research deals with main topics, subjects and events reflected in Russian newspapers of 20-30ties in Estonia.

Three Russian newspapers being published in 20-30ties in Estonia such as Vesti Dnja, Russki Vestnik, Staryi Narvski Listok are used as a material of this research.

The first part of this research deals with the situation of Russian minority in Estonia in 20-30ties and integration of Russian minority into Estonian society.

The second part shows a quality and quantity analysis of articles which were written on Estonian subjects. A method of content analysis was used in this analytical process. A topic, a genre, a source of information, an author, characters and nationality of those characters were shown in the analysis of every article.

The third part of research describes and discusses the attitude of Russian newspapers to such events as elections of local governments (years 1930, 1934) and constitution referendums (years 1932, 1933, 1936). This last part of research was investigated by method of discourse analysis and shows interpretation of those political and governmental events in Russian newspaper.

Kasutatud kirjandus

- Ant, J. 1992. Parlamentarismi kriis. Eesti ajalugu ärkamisajast kuni tänapäevani. Koost.: S. Õispuu. Tallinn: Koolibri, 102 – 103.
- Eesti ajalugu: Kronoloogia. 1994. Koost. S. Vahtre. Tallinn: Olion, 160 – 171.
- Eestis ilmunud saksa-, vene- ja muukeelne perioodika 1675 – 1940. 1993. Toim. E. Annus. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu.
- Eesti statistika. 1936. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo, 302 – 305.
- Etnilised vähemused Eestis ja nende tänased probleemid ja tulevik. 1997. Koost. K. Janekson. Jõgeva: Jõgeva maakond.
- Fairclough, N. 1992. Discourse and Social Change. Cambridge. Polity Press, 231 – 240.
- Fedotova, L. 1988. Kontent-analitišeslije issledovanija sredstv massovoi informatsii i propagandõ. Moskva.
- Georg von Rauch. 1995. Balti riikide ajaliugu 1918 – 1940. Toim.: E. Hanson ja O. Raidla. Tallinn: Detlar.
- Graf, M. 2000. Parteid Eesti Vabariigis 1918 – 1934. Toim.: A. Jarne. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, 305 – 315.
- Harro, H. 2001. Changing Journalistic Conventions in the Press. Faculty of Arts. University of Oslo.
- Issakov, S. 1996. Russkije v Estonii: Istoriko-kulturnõje otšerki. Tartu: Kompu.

Issakov, S. 1999. Venelased Eestis. Eesti rahvaste raamat. Toim.: M. Kangur. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 528 – 532.

Jaroštšuk, N. 1997. Kultuurautonoomia. Rahvuslikud suhted. Toim.: V. Kalašnikov. Moskva: Vlados, 74 – 76.

Kirch, M., Kirch, A. 1996. Venelased tänases Eestis: adaptatsioonist integreerumiseni – Eesti TA toimetised. Humanitaar- ja sotsiaalteadused, lk. 205 – 227.

Kurs, O. 1998. Etnilisi vähemusi ajas ja ruumis. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 58 – 70.

Lauk, E. 1991. Eesti Vabariigi ajakirjandusest 1920. – 1930. aastatel – Eesti ajakirjanduse ajaloost VII. Tartu: Tartu Ülikool.

Lauk, E. (koost.) 2000. Peatükke Eesti Ajakirjanduse ajaloost 1900 – 1940. Tartu: Tartu Ülikool.

Lauristin, M., Heidmets, M. 1998. Sissejuhatus: mitmekultuurilise Eesti valikud – Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Tartu: Tartu Ülikool.

Leivak, V. 1993. Põlisvenelased: Me oleme olemas! Õhtuleht 05. 03. 1993.

Mihhailov, D. 1995. Vene küsimus ja Eesti rahvusriik. Vikerkaar, 9/10, 176 – 184.

Müüripeal, E. & Neljas, A. 1999. Kultuurautonoomia. Eesti rahvaste raamat. Toim.: M. Kangur. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 270 – 273.

Ruusmann, A. 1998. Poliitiline kriis (1932 – 1934). Eesti maast ja rahvast. Maailmasõjast maailmasõjani. Toim.: M. Leemets. Tallinn: Olion, 250 – 283.

Ruutsoo, R. 1996. Vene rahvusvähemuse ja tema identiteedi kujunemine Eesti Vabariigis 1920 – 1940. Humanitaar- ja Sotsiaalteadused. Lk. 183 – 204.

Sergejev, V. 1990. Vene näitus Tallinnas. Õhtuleht 23. 07. 1990.

Sõrmus, R. 1936. Eestlased ja Eesti vähemusrahvused – Tähised. Tartu: Eesti Rahvuslaste Klubi.

Šamšijeva, B. Žurnalistika natsionalnõh menšistv Estonii kak podderžka natsionalnoi i kulturnoi identitšnosti v 1920 – 1930 gg: Kursusetöö – Käsikiri Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonnas. Tartu.

Šamšijeva, B. 1996. Tematika “Vestei Dnja” 1926 goda: Seminaritöö – Käsikiri Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonnas. Tartu.

Taal, A. 1999. Venekeelne ajakirjandus Eestis 1920ndatel aastatel. Ajalehed ja nende poliitiline orientatsioon – Bakalaureusetöö Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonnas. Tartu.

Tchassovskaia, B. 2000. Vene kultuurielu ja selle kajastamine Eesti 1930ndate aastate venekeelses ajakirjanduses: Seminaritöö – Käsikiri Tartu Ülikooli ajakirjandusosakonnas. Tartu.

Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. & Vetter, E. 2000. Methods of Text and Discourse Analysis. London: SAGE Publications, 144 – 171.

Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. 1997. Koost.: P. Järve. Tallinn: Avita.

Vihalemm, T, 1997. Vene elanikkonna eesti keele oskus, kasutamine ja hoiakud selle omandamise suhtes 1990 – 1995 – Vene noored Eestis: sotsioloogiline mosaiik. Koost.: P. Järve. Tallinn: Avita.

Vähemusrahvuste kultuurielu Eesti Vabariigis 1918 – 1940: Dokumente ja materjale. 1993.
Koost. A. Matsulevitš. Tallinn: Olion.

Kasutatud allikad

Russki Vestnik 1932, 1934, 1936.

Starõi Narvski Listok 1930, 1932, 1933, 1934, 1936.

Vesti Dnja 1930, 1932, 1933, 1934, 1936.

Lisa 1. Eesti-teemaliste artiklite kodeerimisjuhend

1. Teematika

N	Teematika	Kood	Teema
I	Poliitika	I. 1	Sisepoliitika
		I. 1. 1	Riigi valitsemine
		I. 1. 2	Parteid
		I. 1. 3	Ideoloogia
		I. 1. 4	Maakonna valitsus
		I. 1. 5	Linna valitsus
		I. 2	Välispoliitika
		I. 3	Kohus
		I. 4	Seadusandlus
		I. 5	Kuritegevus
		I. 6	Sõjavägi
		I. 7	Piir, Tolliamet
		I. 8	Politsei
		I. 9	Muu
II	Majandus	II. 1	Majanduse arenemise üldised probleemid
		II. 2	Rahandus
		II. 2. 1	Krediit
		II. 2. 2	Rahandus olukord ühiskonnas
		II. 3	Kaubandus
		II. 3. 1	Sisekaubandus
		II. 3. 2	Väliskaubandus
		II. 4	Tööpuudus
		II. 5	Palk
		II. 6	Põllumajandus
		II. 6. 1	Põllumajanduse arenemine
		II. 6. 2	Põllumajandusseltsid
		II. 7	Tööstuse alad
		II. 8	Metskond
		II. 9	Transport
		II. 10	Muu
III	Sotsiaalsfäär	III. 1	Heaolu
		III. 2	Tervishoid
		III. 3	Ühiskond
		III. 4	Isikusuhted
		III. 5	Muu
IV	Kultuur	IV. 1	Argikultuur
		IV. 1. 1	Moraal
		IV. 1. 2	Kombed

		IV. 1. 3 Elutavad
		IV. 2 Vaimne kultuur
		IV. 2. 1 Teater
		IV. 2. 2 Kino
		IV. 2. 3 Kunst
		IV. 2. 4 Muusika
		IV. 2. 5 Raamatukogu
		IV. 2. 6 Kultuuriüritused
		IV. 3 Haridus
		IV. 4 Religioon
		IV. 5 Teadus
		IV. 6 Ajalugu
		IV. 7 Massimeedia
		IV. 8 Muu
V	Meelelahutus	V. 1 Sport
		V. 2 Turism
		V. 3 Muu
VI	Demograafia	VI. 1 Rahvastiku arv
		VI. 2 Linna rahvastik
		VI. 3 Muu
VII	Loodus	VII. 1 Loodusnähtused
		VII. 2 Loodusõnnetused
		VII. 3 Keskkonnakaitse
		VII. 4 Muu
VIII	Juhtum	VIII.1 Politsei
		VIII.2 Katastroof
		VIII.3 Tuletõrje
		VIII.4 Muu

2. Allikas

- IX. 1 Poliitik
- IX. 2 Ekspert
- IX. 3 Politsei
- IX. 4 Eesti leht
- IX. 5 Vene leht
- IX. 6 Välisleht
- IX. 7 Eesti agentuur
- IX. 8 Välisagentuur
- IX. 9 Ajakirjanik
- IX. 10 Teise lehe ajakirjanik
- IX. 11 Ametnik
- IX. 12 Muu
- IX. 13 Ei ole

3. Autor

- X.1 Toimetus
- X.2 Ajakirjanik
- X.3 Kaastööline
- X.4 Poliitik
- X.5 Õpejõud
- X.6 Tuntud tegelane
- X.7 Lugeja
- X.8 Muu

4. Tegelased

- XI.1 Riiklikud institutsioonid
- XI.2 Mitteriiklikud institutsioonid
- XI.3 Grupid
 - XI.3.1 Etnilised grupid
 - XI.3.2 Sotsiaalsed grupid
 - XI.3.3 Muud grupid
- XI.4 Isikud

5. Hinnang

- XII.1 Positiivne
- XII. 2 Negatiivne
- XII. 3 Neutraalne

6. Tegevuskoht

- XIII.1 Linn
- XIII.2 Maa
- XIII.3 Muu

7. Tegevuse toimumise aeg

- XIV.1 Olevik
- XIV.2 Lähiminevik
- XIV.3 Kaugem minevik
- XIV.4 Tulevik

8. Žanrid

XV. 1 Uudis

XV. 2 Kommentaar

XV. 3 Arvamus

XV. 4 Juhtkiri

XV. 5 Lugeja kiri

XV. 6 Olemuslugu

XV. 7 Probleemlugu

XV. 8 Muu

Lisa 2. Tabelid

Tabel 1. Eesti-teemaliste artiklite arv vene ajalehtedes (näitab Eesti-teemaliste artiklite esinemist üldarvust)

Aastad	1930	Üld- arv	1932	Üld- arv	1933	Üld- arv	1934	Üld- arv	1936	Üld- arv
Vesti Dnja	195	200	174	226	194	240	172	233	167	223
Russki Vestnik	–	–	71	260	–	–	269	559	217	474
Starõi Narvski Listok	202	415	226	577	171	624	211	651	256	632
Kokku	397	615	471	1063	365	864	652	1443	640	1329

Artiklite üldarv	5314	100%
Eesti-teemaliste artiklite arv	2525	47,5%

Tabel 2. Eesti temaatika vene ajalehtedes %-des

Aastad	1930	%	1932	%	1933	%
Poliitika	91	23	97	20,6	54	14,8
Majandus	75	19	106	22,5	67	18,4
Sotsiaalsfäär	22	5,5	27	5,7	16	4,4
Kultuur	108	27,2	100	21,2	99	27,1
Meelelahutus	17	4,3	13	2,8	5	1,4
Demograafia	2	0,5	7	1,5	1	0,3
Loodus	7	1,7	9	2,1	2	0,5
Juhtum	75	18,8	111	23,6	121	33,1
Kokku	397	100	471	100	365	100

	1934	%	1936	%	Kokku	%
Poliitika	113	17,3	83	13	438	17,4
Majandus	115	17,6	117	18,3	480	19
Sotsiaalsfäär	36	5,5	52	8,1	153	6
Kultuur	159	24,4	151	23,6	617	24,4
Meelelahutus	12	1,8	15	2,2	62	2,4
Demograafia	2	0,3	2	0,3	14	0,6

Loodus	4	0,7	2	0,3	24	1
Juhtum	211	32,4	219	34,2	737	29,2
Kokku	652	100	640	100	2525	100

Tabel 3. Eesti-teemaliste lugude tüübid

	1930	%	1932	%	1933	%
Uudislood	362	91,2	389	82,6	302	82,7
Arvamused	6	4	35	7,4	14	3,8
Reportaažid	18	4,5	40	8,5	49	13,4
Intervjuud			1	0,2		
Muud	1	0,3	6	1,63		
Kokku	397	100	471	100	365	100

	1934	%	1936	%	Kokku	%
Uudislood	544	83,5	558	87,2	2155	85,4
Arvamused	14	2,1	7	1,1	76	3
Reportaažid	92	14,1	72	11,3	271	10,7
Intervjuud					1	0,03
Muud	2	0,3	13	0,4	22	0,9
Kokku	652	100	640	100	2525	100

Tabel 4. Autorsus

	1930	%	1932	%	1933	%
Toimetus	370	93,2	413	87,7	332	91
Ajakirjanik	10	2,5	30	6,4	22	6
Poliitik	4	1	7	1,5	2	0,5
Lugeja	1	0,3	2	0,4		
Muu	12	3	19	4	9	2,5
Kokku	397	100	471	100	365	100

	1934	%	1936	%	Kokku	%
Toimetus	594	91,1	577	90,2	2286	90,5
Ajakirjanik	50	7,7	57	8,9	169	6,7
Poliitik	1	0,2			14	0,6
Lugeja					3	0,1

Muu	7	1,1	6	0,9	53	2,1
Kokku	652	100	640	100	2525	100

Tabel 5. Tegelased

	1930	%	1932	%	1933	%
Riiklik institutsioon	183	46,1	183	38,9	159	43,6
Mitteriiklik institutsioon	91	23	71	15,1	21	5,8
Etniline grupp	3	0,8	16	3,4	3	0,8
Sotsiaalne grupp	40	10,1	69	14,6	42	11,5
Isikud	22	5,4	17	3,4	14	4,1
Muud	56	14,6	114	24,6	125	34,2
Kokku	397	100	471	100	365	100

	1934	%	1936	%	Kokku	%
Riiklik institutsioon	250	38,3	272	42,5	1047	41,5
Mitteriiklik institutsioon	91	14	81	12,7	355	14
Etniline grupp	11	1,7	-	-	33	1,4
Sotsiaalne grupp	57	8,7	46	7,2	254	10
Isikud	27	4,1	20	3,1	100	4
Muud	220	33,2	221	34,5	736	29,1
Kokku	652	100	640	100	2525	100

Tabel 5a. Etniliste gruppide rahvus

	Kokku	%
Venelased	25	75,8
Eestlased	1	3
Juudid	3	9,1
Sakslased	3	9,1
Rootslased	1	3
Kokku	33	100

Tabel 5b. Persoonide rahvus

	1930	1932	1933	1934	1936	Kokku	%
Venelane	10	7	7	9	9	42	42
Eestlane	7	8	7	18	11	51	51
Rootslane	1	2	-	-	-	3	3
Ungarlane	1	-	-	-	-	1	1
Inglane	1	-	-	-	-	1	1
Austerlane	1	-	-	-	-	1	1
Lätlane	1	-	-	-	-	1	1
Kokku	22	17	14	27	20	100	100

Tabel 6. Allikad

	1930	%	1932	%	1933	%
Poliitik	15	3,7	26	5,5	18	5
Politsei	3	0,7				
Eesti leht	9	2,3	6	1,3	5	3,6
Välisleht	2	0,5				
Vene leht			7	1,5	1	0,3
Ajakirjanik					1	0,3
Ametnik	7	1,8	5	1,1	9	2,4
Muu	5	1,3	8	1,7	8	2,1
Ei ole	356	89,7	419	88,9	315	86,3
Kokku	397	100	471	100	365	100

	1934	%	1936	%	Kokku	%
Poliitik	19	3	24	3,7	102	4
Politsei			1	0,2	4	0,2
Eesti leht	13	2	2	0,3	38	1,5
Välisleht	1	0,1	1	0,2	4	0,2
Vene leht	2	0,2			10	0,4
Ajakirjanik	1	0,1	1	0,2	3	0,1
Ametnik	19	3	22	3,3	62	2,5
Muu	12	1,6	17	2,3	50	1,9
Ei ole	587	90	575	89,9	2252	89,2
Kokku	652	100	640	100	2525	100